

Forældres forståelse for emotionssocialisering af vrede

Rapportens samlede antal tegn
(med mellemrum & fodnoter): 174.228
Svarende til antal normalsider à 2400 tegn: 72,6

Nanna Eckholdt Jensen, 20155785

Vejleder: Patrick Bender

10. Semester, Psykologi,
Kandidatspeciale i psykologi

Aalborg Universitet
Dato: 29/05 2020

Abstract

This project has examined whether parents possess the understanding of the emotion socialization of anger, and the expression of it. There are several studies in which it has been found, that the importance of learning how to regulate anger is significant, since problematics regarding this issue can result in the individual being more vulnerable to various kinds of psychopathology. The role of the parents is important, when the children are learning to regulate their emotions, since the majority of the emotion socialization occurs within the family. The Tripartite Model presents three different paths in which the socialization emotion of emotion regulation can occur in the family. This is through observation, parenting practices and the emotional climate of the family. To examine these emotion socialization practices and whether parents comprehend these, two interviews were conducted. The informants were two moms in the mid-thirties who each have a son. One of them have a son in middle school, and the other one have a son in kindergarten. The interviews were both carried out as phone-interviews. The interviews were analyzed using the approach of the Thematic Analysis. This analyzing method is used to find general themes in the data. Using this method, three themes were to be found: Mother expresses anger towards her child; Attitude towards anger; Conversations regarding anger. The theme 'Attitude towards anger' had three subthemes: Individual anger expression; Acceptable anger; Children shall not experience anger. The analyze, which presented the aforementioned themes, showed that parents possesses the understanding for the emotion socialization of anger, which appeared in different ways. The research indicated, that they have insight to the emotion socialization of anger, through their thoughts about modeling. Both informants were aware of how to express anger when their sons were nearby, and attempted to avoid showing their sons bad ways of expressing anger, so that the son will not be taught how to express anger in a negative way. The mothers were also aware of the importance of establishing an appropriate emotional environment, by avoiding expressing anger in ways which could be unexpected and intense, and the mothers were aware of avoiding showing their sons interparental anger. Furthermore, they were also attentive regarding that it is especially through anger themed conversations with their sons, that their sons will learn how to regulate their individual anger.

There might be other ways that the parents possess the understanding of the emotion socialization, which this project has not been able to show, but this is not clear. The research of the project has shown, that the mothers possess the understanding to some extent. However, the understanding is expressed in different ways. Whether these results are generalizable, is not clear. By using the analytic generalization, it is possible that these results can be instructive for other similar contexts with Danish women, who have sons. However, the future research results may vary according to who the informants are. If the informants are mothers with daughters or fathers with daughters/sons, the results may indicate other results than the ones concluded in this project. The results cannot be generalized to other cultures, because it is not in all cultures, that it is acceptable to feel and express anger, as it is in Denmark.

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING OG AFGRÆNSNING.....	1
1.1 PROBLEMFORMULERING:	2
1.2 AFGRÆNSNING	2
1.3 INDBLIK I ALLEREDE EKSISTERENDE LITTERATUR PÅ OMRÅDET	3
1.3.1 <i>Familiemiljøets betydning for barnets emotionsregulering</i>	3
1.3.2 <i>Omsorgspersonens reaktion på barnets emotioner har betydning for barnets evne til emotionsregulering</i>	4
1.3.3 <i>Moderens emotionsreguleringsstrategi afspejles i barnets emotionsreguleringsstrategi</i>	6
1.3.4 <i>Opsamling</i>	6
2. TEORI.....	8
2.1 EMOTIONER OG VREDE	8
2.1.1 <i>Vigtige hjerneområder i forhold til emotioner: Amygdala og Orbitofrontal cortex</i>	11
2.1.2 <i>Emotioner og kognitive processer</i>	11
2.2 EMOTIONSREGULERING	13
2.2.1 <i>Procesmodel for emotionsregulering</i>	14
2.3 EMOTIONSSOCIALISERING	16
2.3.1 <i>The Tripartite model</i>	16
2.4 SOCIAL INDLÆRINGSTEORI	20
2.5 DELKONKLUSION	21
3. METODE	23
3.1 HERMENEUTIKKEN SOM VIDENSKABSTEORETISK UDGANGSPUNKT.....	23
3.1.1 <i>Min forståelse</i>	25
3.2 INTERVIEW	26
3.2.1 <i>Semi-struktureret interview</i>	27
3.2.3 <i>Informanter</i>	27
3.2.4 <i>Telefoninterviews</i>	28
3.3 ETISKE OVERVEJELSER	29
3.4 TEMATISK ANALYSE	30
3.5 DELKONKLUSION	34
4. ANALYSE.....	35

4.1 TEMA 1: MOR UDTRYKKER VREDE OVERFOR SIT BARN	35
4.1.1 Interview 1	35
4.1.2 Interview 2	37
4.1.3 Opsamling.....	38
4.2 TEMA 2: HOLDNINGER TIL VREDE	39
4.2.1 Interview 1	39
4.2.2 Interview 2	42
4.2.3 Opsamling.....	45
4.3 TEMA 3: SNAK OM VREDE	47
4.3.1 Interview 1	47
4.3.2 Interview 2	50
4.3.3 Opsamling.....	51
4.4 DELKONKLUSION	52
5. DISKUSSION	54
5.1 DISKUSSION AF METODE	54
5.1.1 Interviewet som metode.....	55
5.1.2 Den tematiske analyse	57
5.1.3 Er det altid vrede, der tales om under interviewet?.....	58
5.1.4 Hvad med de måder at emotionssocialisere på jeg ikke finder? Kan informanterne ikke have forståelse for disse?.....	60
5.2 ER DET ALT SLAGS VREDE, SØNNERNE IKKE SKAL OPLEVE?	61
5.3 ROBUSTHED OG KONKURRENCESTATEN.....	63
5.4 HVILKE KONTEKSTER KAN INDEVÆRENDE UNDERSØGELSE GENERALISERES TIL?.....	65
5.4.1 Barnets køn.....	65
5.4.2 Forældrens køn	66
5.4.3 Kulturelle forskelle	67
5.4.4 Emotionssocialisering af andre emotioner	68
5.4.5 Opsamling.....	68
5.5 ANDRE TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	69
5.6 PROJEKTETS BIDRAG	70
5.7 DELKONKLUSION	71
6. KONKLUSION	74
7. LITTERATURLISTE	76

Bilagsoversigt

Bilag 1 – Opslag på Facebook til indhentning af informanter

Bilag 2 – Samtykkeerklæring

Bilag 3 – Interviewguide

Bilag 4 – Transskription af interview 1

Bilag 5 – Transskription af interview 2

Bilag 6 – Interview 2 med koder

Bilag 7 – Interview 1 med koder

Bilag 8 – Koder og tekststykker fra interview 1

Bilag 9 - Koder og tekststykker fra interview 2

Bilag 10 – 5 temaer

Bilag 11 – 4 temaer med koder

Bilag 12 – Mors holdninger til vrede - koder

1. Indledning og afgrænsning

Emotioner er noget alle har og oplever. Hvilke emotioner der er grundlæggende, er man ikke helt enige om, men et bud på dette giver Workmann og Reader (2014). De præsenterer, at der kan tales om følgende grundlæggende emotioner; glæde, kærlighed, tristhed, vrede og frygt (Workman & Reader, 2014, p. 348). Hertil fremlægger de, at disse kan opdeles i positive og negative emotioner. Frygt, vrede og tristhed er negative emotioner, og glæde og kærlighed er positive emotioner (Workman & Reader, 2014, pp. 348–350). Mennesket skal lære at udtrykke emotioner på en passende måde i forhold til den kultur, de lever i. At kulturen har betydning for, hvordan emotioner udtrykkes, hænger sammen med, at der i en given kultur er nogle visningsregler, i forhold til hvordan det er passende at udtrykke forskellige emotioner (Berk, 2014, p. 412f). At udtrykke emotionerne passende er ikke noget, der er medfødt, men derimod noget man fra barn skal lære. Og for at børn kan lære, hvordan de skal udtrykke emotioner, må de få hjælp. Her spiller forældrene en særlig rolle, da det i starten primært er i familien, at barnet lærer at regulere sine emotioner (Eisenberg et al., 2003, p. 3). Ifølge Morris et al. (2007, p. 361) er evnen til at regulere emotioner noget, der har stor betydning i forhold til barnets udvikling, og det er derfor vigtigt at lære at regulere dem korrekt. Der ses generelt sammenhæng mellem folk, der ikke er i stand til at regulere egne emotioner, og alle former for psykopatologi (Azizi et al., 2018, p. 116f). Og det er særligt problemer med at regulere de negative emotioner, der er blevet kædet sammen med udviklingen af psykopatologi (Morris et al. 2007, p. 361). Silk et al. (2003, p. 1877) har eksempelvis fundet, at hvis det især er de negative emotioner, man har svært ved at regulere, vil man have større tendens til at opleve depressive symptomer og problemadfærd. Derfor er det vigtigt at lære at håndtere disse. Berk (2014, p. 403) fremlægger, at man har kædet vedvarende psykologisk stress, som udtrykker sig i eksempelvis vrede, sammen med, at man kan opleve helbredsmæssige vanskeligheder. At det er vigtigt at lære at regulere vrede, ses også ved, at Eisenberg et al. (2001, p. 1128) har fundet, at børn der oplever meget vrede, kan have større risiko for, at ende med at få eksternaliserende problemer, men også internaliserende problemer. Dårligt reguleret vrede kædes også sammen med større tendens til at ende med at lave forseelser, fordi man eksempelvis kan ende i situationer, hvor man ikke kan kontrollere sin vrede, hvilket kan medføre, at

man slår nogen eller ødelægger ejendom (Colder & Stice, 1998, p. 269). Derfor ses det, at det er vigtigt, at man er i stand til at regulere sin vrede på passende måder, da det ellers kan have en række negative konsekvenser for individet.

Med udgangspunkt i at dårligt reguleret vrede kan få en række forskellige konsekvenser for individet, og at det derfor er vigtigt at lære at regulere vrede, og at forældrene spiller en stor rolle i forhold til at lære barnet emotionsregulering, finder jeg det relevant at undersøge, hvorvidt forældre har forståelse for de emotionssocialiseringsprocesser, der foregår i forhold til vrede. Dette leder op til, at indeværende studie vil undersøge følgende problemformulering:

1.1 Problemformulering:

Har forældre forståelse for emotionssocialiseringen af vrede, og hvordan kommer det til udtryk?

1.2 Afgrænsning

Jeg afgrænser mig i indeværende projekt til at undersøge forældre, da disse har stor betydning for barnets emotionelle udvikling (Caizzio et al., 2018, p. 565). Dog foregår emotionssocialisering også andre steder end mellem barnet og forældrene, såsom i skole og daginstitution, i det nabolag man bor i og blandt jævnaldrende (Morris et al., 2007, p. 365). Disse steder beskæftiger jeg mig ikke med, men jeg er klar over, at forældrene ikke er de eneste, der foretager emotionssocialisering af barnet. I forhold til den emotionssocialisering forældre foretager tilbyder Karnilowicz et al. (2019, p. 1184) en definition på emotionssocialisering, der lyder således: ”Emotionssocialisering defineres som adfærd, der direkte eller indirekte influerer barnets oplevelse, udtryk og regulering af emotioner og inkluderer forældrenes egne udtryk af emotioner, følsomhed, og vejledning” (oversat fra engelsk, Karnilowicz et al., 2019, p. 1184). Hvordan emotionssocialisering foregår vil blive udfoldet senere i opgaven. Det vil primært være emotionssocialisering i forhold til emotionsregulering af vrede indeværende projekt har fokus på. Emotionsregulering kan defineres som forsøget på at påvirke, hvordan de emotioner man har udtrykkes og opleves (Gross, 1998, p. 275, 2015b, p. 4f). Emotioner skaber en respons i den adfærdsmæssige, psykologiske og

fysiologiske responskanaler, som følge af, at en person responderer på situationer denne anser som relevante for sine mål (Gross, 2010, p. 212f, 2015b, p. 3). Disse to begreber emotionsregulering og emotion vil blive udfoldet senere i opgaven. Det er forældrenes forståelse af emotionssocialisering af vrede hos egne børn jeg undersøger. Her handler det om, hvorvidt forældrene er klar over, at de med deres handlinger og udtryk er med til at vise og lære barnet, hvordan det skal regulere sin egen vrede. De børn indeværende studie har fokus på, er børn omkring midtbarndommen (5-11 år). At det netop er denne målgruppe jeg undersøger, er fordi denne periode af barnets liv er særligt vigtigt i forhold til emotionssocialisering, idet der i denne periode sker mange sociale, kognitive og biologiske forandringer hos barnet, som har betydning for dets evne til emotionsregulering (Zeman et al., 2010, p. 66).

1.3 Indblik i allerede eksisterende litteratur på området

Undersøgelser omkring emotionssocialisering er ikke nyt. Eksempelvis har Eisenberg et al. (1998, p. 242) allerede dengang lavet et illustrativt review relateret til socialisering af emotioner. For at få et indblik i noget af den viden, der allerede er på området, vil jeg her fremlægge nogle af de nyere studier, der er foretaget.

1.3.1 Familiemiljøets betydning for barnets emotionsregulering

At det miljø, der er i familien, kan have betydning for barnets udvikling af emotionsregulering, finder Lin Tan og Cynthia L. Smith (2019) i deres artikel *Intergenerational Transmission of Maternal Emotion Regulation to Child Emotion Regulation: Moderated Mediation of Maternal Positive and Negative Emotions*. Her undersøger de en Mediation Model, hvor de antager, at moderens positive udtryk vil mediere relationen mellem moderens emotionsregulering og barnets emotionsregulering. Særligt er der her fokus på moderens brug af revurdering (ændre den tolkning man foretager af en situation for at ændre dennes emotionelle indflydelse (Gross & John, 2003 if. Tan & Smith, 2019, p. 1285)) som emotionsreguleringsstrategi. De antager, at mødre som bruger revurdering vil have flere positive udtryk (Tan & Smith, 2019, p. 1286). Derudover undersøger de også moderens negative udtryk, som en

moderator for associationen mellem moderens positive udtryk i forhold til barnets emotionsregulering (Tan & Smith, 2019, p. 1284). Mere specifikt antager de, at moderens positive udtryk vil betyde, at deres barn er bedre til emotionsregulering, men kun når mødrene også havde færre negative udtryk (Tan & Smith, 2019, p. 1286). Deltagerne i undersøgelsen undersøges to gange: første gang deltager 116 mødre med børn i alderen 4-5 år, og anden gang var børnene 8-9 år gamle, hvor der her var 108 børn og deres mødre og lærere, som deltog (Tan & Smith, 2019, p. 1286). Første gang udfyldte mødrene Emotion Regulation Questionnaire samt den korte version af Self-Expressiveness in the Family Questionnaire inden de skulle møde op i laboratoriet. I laboratoriet observerede man børnenes anstrengte kontrol (eng. effortfull control) gennem to opgaver (Tan & Smith, 2019, p. 1286). Anden gang udfyldte lærerne The Temperament in Middle Childhood Questionnaire, og børnene kom også her ind i laboratoriet, hvor man observerede deres anstrengte kontrol i to nye opgaver (Tan & Smith, 2019, p. 1286). Ud fra deres undersøgelser finder de, at moderens brug af revurdering som en strategi til at regulere emotioner, ikke har direkte relation til barnets emotionsregulering (Tan & Smith, 2019, p. 1288). Derudover finder de, at mødre som bruger revurdering, har flere niveauer med positive udtryk, hvilket de finder hænger sammen med, at deres børn er bedre emotionsreguleret når mødrene ikke udtrykte stærke negative emotioner. Dette fremlægger de kan hænge sammen med, at disse mødre muligvis skaber et bedre emotions miljø, som kan støtte deres barns udvikling af emotioner (Tan & Smith, 2019, p. 1288).

1.3.2 Omsorgspersonens reaktion på barnets emotioner har betydning for barnets evne til emotionsregulering

At omsorgspersonens reaktion på barnets udvikling af emotionsregulering har stor betydning finder Christina N. Caiozzo, Kristen Yule og John Grych (2018) i deres artikel *Caregiver Behaviors Associated With Emotion Regulation in High-Risk Preschooler*. Her undersøger de, om aggression imellem forældre (eng. Interparental aggression) har direkte forbindelse til omsorgspersoners emotionssocialiseringsadfærd og børns emotionsregulering. Og om emotionssocialiseringsadfærd har direkte relation til barnets emotionsregulering og/eller om emotionssocialiserings adfærd modererer forholdet mellem det, at barnet er blevet eksponeret for, at forældrene er aggressive overfor hinanden og barnets emotionsregulering (Caiozzo, Yule, &

Grych, 2018, p. 568). I undersøgelsen deltog 124 børn mellem 3 og 6 år og deres omsorgsperson (Caiozzo et al., 2018, p. 567). Først skulle de deltage i Parent-Child Emotion Interaction Task og herefter skulle omsorgspersonen og barnet deltage i en ustruktureret legeperiode, som blev videooptaget og efterfølgende kodet ved brug af Emotional Availability Scale (Caiozzo et al., 2018, p. 567). Omsorgspersonens evne til at regulere egne emotioner blev målt med Difficulties with Emotion Regulation Scale (Caiozzo et al., 2018, p. 568). Barnets emotionsregulering blev målt ved at omsorgspersonen udfyldte Emotion Regulation Checklist (Caiozzo et al., 2018, p. 568). Som supplement til barnets emotionsregulering udfyldte både omsorgsperson og lærer også Preeschool Behavioral and Emotional Rating Scale (Caiozzo et al., 2018, p. 568). Aggression imellem forældrene blev målt ved brug af Revised Conflict Tactic Scale Short Form (Caiozzo et al., 2018, p. 568). I undersøgelsen fandt de, at mere aggression imellem forældrene var associeret med dårligere emotionsregulering både hos omsorgspersonen og hos barnet (Caiozzo et al., 2018, p. 570). Selvom der var aggression mellem forældrene, fandt de at de omsorgspersoner, som rapporterede bedre emotionsregulering hos sig selv også rapporterede, at deres barn udviste mere adaptiv emotionsregulering (Caiozzo et al., 2018, p. 570). Når forældre var gode til at lytte til barnets udtryk af triste følelser, var aggression imellem forældrene ikke associeret med dårlig emotionsregulering hos barnet (Caiozzo et al., 2018, p. 570). Når forældre var sensitive til deres barns emotionelle behov, så kunne aggression imellem forældrene være positivt associeret med barnets emotionsregulering (Caiozzo et al., 2018, p. 571). Aggression imellem forældrene var negativt associeret med omsorgspersonens rapport af emotionsregulering for dem selv og barnet, men det var derimod positivt relateret til lærerens rapport af barnets emotionsregulering, hvis omsorgspersonens emotionsregulering var høj (Caiozzo et al., 2018, p. 571). Studiet finder altså, at hos børn, som er udsat for aggression imellem forældre, godt kan udvikle sunde emotionsreguleringsevner, når deres omsorgsperson udviser god emotionsregulering, lytter nysgerrigt til barnets triste følelser og er sensitive overfor barnets emotionelle behov (Caiozzo et al., 2018, p. 572).

1.3.3 Moderens emotionsreguleringsstrategi afspejles i barnets emotionsreguleringsstrategi

At den emotionsreguleringsstrategi moderen bruger, har betydning i forhold til den emotionsreguleringsstrategi barnet bruger, finder Emily Bariola, Elizabeth K. Hughes og Elleonora Gullone (2012) i deres artikel *Relationships Between Parent and Child Emotion Regulation Strategy Use: A Brief Report*. Her undersøger de, hvorvidt mødres og fædres emotionsreguleringsstrategier kan relateres til de emotionsreguleringsstrategier, deres børn bruger (Bariola et al., 2012, p. 444). I undersøgelsen deltog 379 børn fra 9-19 år, 358 mødre og 207 fædre (Bariola et al., 2012, p. 444). Til at måle forældrenes emotionsregulering anvendte de The Emotion Regulation Questionnaire, og til at måle børnenes anvendte de en modificeret version til børn og teenagere af sammen spørgeskema. De fandt, at når mødre sagde, at de anvendte undertrykkelse som strategi (hæmmer det emotionelle udtryk (Bariola et al., 2012, p. 444)), kunne dette signifikant associeres til barnets fremlæggelse af, at det også anvendte undertrykkelse som strategi (Bariola et al., 2012, p. 446). Ingen af forældrenes rapporterede brug af revurdering var signifikant associeret med barnets rapporterede brug af revurdering som strategi (Bariola et al., 2012, p. 446). Hermed finder de også, at den brug af emotionsreguleringsstrategi som moderen anvender, relaterer sig stærkere til barnets emotionsreguleringsstrategi end faderens emotionsreguleringsstrategi gør (Bariola et al., 2012, p. 446). For den periode de undersøgte, fandt de ikke, at barnets alder havde betydning for forholdet mellem barnets og forældrenes emotionsreguleringsstrategier (Bariola et al., 2012, p. 446).

1.3.4 Opsamling

Jeg har her fremlagt forskning, som peger på, at emotionssocialiseringen har betydning for barnets evne til emotionsregulering. Miljø i familien kan have betydning, moderens egen evne til emotionsregulering har betydning for barnets evne til emotionsregulering og barnet kan have tendens til at anvende den emotionsreguleringsstrategi, som moderen anvender. Der ses således at være forskellige ting, som kan spille ind på barnets emotionsreguleringsevne i forhold til den emotionssocialisering, der foregår i hjemmet. Fordi der netop er flere ting, der kan have betydning og fordi jeg også har fremlagt, at det kan få en række konsekvenser ikke at være i stand til pas-

sende at emotionsregulere sin egen vrede, finder jeg det relevant at undersøge, om forældre har forståelse for den emotionssocialisering af vrede de foretager, og hvordan det kommer til udtryk.

2. Teori

I dette kapitel vil den teoretiske baggrund projektet bygger på, blive fremlagt. Dette for at give et indblik i den viden, som er relevant for senere at kunne foretage to interviews, som vil danne udgangspunktet for den analyse, der skal hjælpe med at belyse projektets problemformulering. Kapitlet vil starte ud med at præsentere en definition af emotioner, og herunder hvordan emotioner har indflydelse på individets kognition og hvilke centrale dele af hjernen, der er vigtige i forhold til emotioner. Dette vil både blive fremlagt i forhold til emotioner generelt, men også i forhold til vrede mere specifikt, der hvor det synes relevant. Der vil her også blive fremlagt, hvordan man kan forstå vrede og hvad vrede er, da det er denne emotion, indeværende projekt undersøger.

Hvad emotionsregulering er og hvordan dette foregår vil herefter blive fremlagt. Dette for at have viden om, hvordan den emotionsregulering, som er vigtig at barnet lærer, kan foregå. Også fordi forældre foretager emotionsregulering af sig selv, som bliver centralt, i forhold til hvordan de udtrykker egen vrede overfor barnet. Derefter fremlægges emotionssocialisering, som er det indeværende projekt undersøger, om forældre har forståelse for. Her vil det blive gjort med udgangspunkt i The Tripartite Model, som giver et indblik i de forskellige former for emotionssocialisering, der er. Afslutningsvist vil Banduras (1997) Sociale Indlæringsteori blive fremlagt. Dette i forhold til at den fremlægger to forskellige måder, man lærer på. Nemlig ved direkte læring eller gennem observation, hvor det hertil fremlægges, at observation er den primære måde, man lærer på. Og i forhold til emotionssocialisering, så handler dette om, at barnet herigennem lærer at regulere og udtrykke egen vrede passende. The Tripartite Model fremlægger også, at observation er en vigtig måde emotionssocialisering foregår på.

2.1 Emotioner og vrede

Både Gross (2010, p. 232, 2015b, p. 2) og Workmann og Reader (2014, p. 329f) fremlægger, at der ikke er en klar definition på hvad emotioner er. Derfor vil jeg i indeværende afsnit udfolde, hvordan jeg forstår begrebet. Dette vil gøres ved først kort at fremlægge, hvordan emotioner adskiller sig fra lignende begreber som affekt, humør og attitude. Dernæst vil begrebet emotion blive udfoldet ved også at fremlægge emotionen vrede som indeværende projekt undersøger, og ved at fremlægge hvil-

ke dele af hjernen der spiller en særlig rolle i forhold til emotioner og hvilke kognitive påvirkninger emotioner kan have.

Da der bruges mange forskellige begreber, som alle referer til begrebet emotion, er det vigtigt at få defineret, hvad der i indeværende projekt refereres (Gross, 2010, p. 213, 2015b, p. 2). Derfor vil jeg her kort definere, hvad jeg forstår ved begreberne emotion, affekt, humør og attitude med udgangspunkt i Gross (2010, 2015).

Gross (2015, p. 2) definerer affekt som en overordnet kategori for forskellige psykologiske tilstande, som indebærer en form for vurdering, i forhold til om noget er godt eller dårligt for en. Denne overordnede kategori som affekt udgør indbefatter blandt andet emotioner, humør og attitude (Gross, 2010, p. 212). Attitude defineres som nogle relativt stabile overbevisninger om et objekts godhed og ondskab (Gross, 2010, p. 212). Humør er ikke lige så stabilt som attitude, og det er heller ikke rettet mod et specifikt objekt (Gross, 2010, p. 212). Emotioner er sammenlignet med attitude og humør det, man oplever i kortest tid. Emotioner opstår, som en respons på situationer, som ses som relevante for personens mål. Responsen ses ved, at den emotionelle vurdering personen foretager af situationen medfører nogle forandringer i de oplevede, adfærdsmæssige og fysiologiske responskanaler (Gross, 2010, p. 212f, 2015b, p. 3).

I forhold til den inddeling af de forandringer i responskanalerne som Gross (2010, 2015) fremlægger, at emotioner medfører, så fremlægger Workmann og Reader (2014) også, at emotioner har indflydelse på tre forskellige responskanaler. Dette gør de med henvisning til en definition af emotioner som Randolph Nesse (1990) tilbyder: ”Emotioner er specialiserede driftsformer, skabt af naturlig selektion, til at justere de fysiologiske, psykologiske og adfærdsmæssige parametre for organismen på måder, som øger dens kapacitet og tendens til at respondere adaptivt på truslerne og mulighederne, der er karakteristiske for specifikke slags situationer” (Oversat fra engelsk, Nesse, 1990, p. 268). Hermed inddeles emotionen i de fysiologiske, psykologiske og adfærdsmæssige parametre, som emotionen skaber forandringer i. I forhold til Gross (2010, 2015), så er den oplevelsesmæssige responskanal i stedet angivet som den psykologiske hos Nesse (1990). Jeg vil fremover anvende den opdeling af forandringer i responskanaler emotioner medfører, som Nesse (1990) tilbyder, med hans inddeling i den adfærdsmæssige, fysiologiske og psykologiske responska-

nal. Jeg vælger at anvende begrebet psykologisk frem for oplevelsesmæssig med begrundelse i, at ved begrebet oplevelsesmæssig, kommer det til at fremstå, som om emotioner altid opleves bevidst. Dette gør sig ikke nødvendigvis gældende, idet emotioner også kan være ubevidste, da man kan befinde sig i et emotionelt stadie, uden at man bevidst oplever det (Lewis, 2008, pp. 307, 313f; Winkielman & Berridge, 2004, p. 122). Derfor er emotioner i indeværende projekt defineret som noget, der skaber forandringer i de psykologiske, adfærdsmæssige og fysiologiske responskanaler.

Gross (2015b, p. 3) fremlægger, at emotioner udfolder sig over tid. Dette tidsaspekt kan variere fra få sekunder til minutter (Gross, 2015b, p. 3). For at indfange hvordan emotioner udfolder sig fremlægger han The Modal Model of Emotion. I hans model starter en emotion ud med, at der er en situation, som er psykologisk relevant, enten ved at den referer til noget i det ydre miljø eller ved at den referer til nogle indre repræsentation som aktiveres (Gross, 2015b, p. 4). Her er man opmærksom på noget i situationen, og foretager en vurdering af denne i relation til hvad den betyder for ens mål. Dette vil medføre en forandring i den adfærdsmæssige, psykologiske og fysiologiske respons, som er disse tre responskanaler der påvirkes ved emotioner (Gross, 2015b, p. 4).

I forhold til emotioner, så er det i indeværende projekt vrede jeg interesserer mig for. Vrede beskrives af Thomas Nielsen (2013, p. 8) således: ”Vrede er en følelse, der er kendetegnet ved en særlig ophidset stemning, men ikke nok med det: Den sætter kroppen i alarmberedskab, tvinger hjernen ind i bestemte tankemønstre og styrer vores adfærd i retninger der i værste fald kan være voldelig – og yderst skadelig” (Nielsen, 2013, p. 8). Vreden kan variere i intensitet, hvor den kan være både intens, men også mild (Møller, 2018, p. 19). I forhold til den definition af emotioner jeg arbejder ud fra, så ses der ved definition af vrede, at den ophidsede stemning vrede er kendetegnet ved og det at den påvirker ens tankemønstre, er den psykologiske respons vrede kan medføre. At vrede sætter kroppen i alarmberedskab er den fysiologiske respons, og at den styrer vores adfærd er den adfærdsmæssige respons. Stine B. Møller (2018, p. 19) fremlægger, at den funktion vrede har, er at forsvare eller beskytte individet.

2.1.1 Vigtige hjerneområder i forhold til emotioner: Amygdala og Orbitofrontal cortex

Jeg vil her kort fremlægge to områder i hjernen, man mener er særligt vigtige for emotioner, nemlig amygdala og orbitofrontal cortex. Amygdala er en del af det limbiske system, som man mener, har indflydelse på emotionerne (Workman & Reader, 2014, p. 339f). Grunden til at man mener, at amygdala spiller en rolle i forhold til emotioner, er fordi man har fundet, at folk med skader på amygdala har svært ved at foretage passende emotionelle responser. Derudover har også fundet, at amygdala er særligt aktiv, når emotionelle ansigtsudtryk skal genkendes hos raske personer (Workman & Reader, 2014, p. 340). Amygdala spiller også ind ved, at når man oplever en emotionelt udfordrende begivenhed, så vil amygdala få det autonome nervesystem til at frigive hormonet adrenalin i blodet fra binyrerne (Workman & Reader, 2014, p. 342). Dette hormon vil forberede kroppen på enten at kæmpe eller flygte i en emotionelt udfordrende situation, således at kroppen er klar til udfordringen (Workman & Reader, 2014, p. 342).

Orbitofrontal cortex spiller også en vigtig rolle i forhold til emotioner, og man mener, at orbitofrontal cortex i høj grad kan påvirke aktiviteten i amygdala (Workman & Reader, 2014, p. 340). Man har fundet, at skade i orbitofrontal cortex medfører ændringer i individets emotionelle respons, hvilket ses ved, at folk eksempelvis er blevet mere angst og irritable, og at det kan være svært for folk med skade på dette område at tage vigtige beslutninger ud fra sociale og emotionelle tegn (Workman & Reader, 2014, p. 340).

2.1.2 Emotioner og kognitive processer

Emotioner får os til at gøre noget og til at anvende vores kognitive færdigheder (Workman & Reader, 2014, p. 331). Emotioner hænger sammen med motivationen, hvilket ses ved, at hvis man eksempelvis er vred, så vil vreden motivere en til at handle, så man kan forsvare og beskytte sig selv (Møller, 2018, p. 19). Emotioner influerer også vores perception, i forhold til at den styrer, hvad det er, vi ligger mærke til i vores omgivelser, og hvordan vi opfatter og forstår ting (Niedenthal & Ric, 2017, p. 176). Hvis man eksempelvis er vred på nogen, kan man opfatte mange af de ting, denne person gør, som en trussel. Emotioner har også betydning for hukommel-

sen, ved at de kan influere, hvad vi husker, men også hvornår der er størst chance for, at vi husker noget bestemt og hvordan vi husker dette (Niedenthal & Ric, 2017, p. 180). Hvis en begivenhed eksempelvis har forårsaget, at vi er blevet vrede, vil vi bedre kunne huske denne begivenhed, end en anden begivenhed hvor vi var i et mere neutralt emotionelt stadie (Niedenthal & Ric, 2017, p. 180). Man har også fundet at begivenheder, som skaber negative emotioner, er lettere at genkalde frem for positive emotioner, hvilket kan hænge sammen med, at det kan have større konsekvenser for ens sikkerhed og overlevelse ikke at respondere på en trussel frem for en belønning (Niedenthal & Ric, 2017, p. 182). Derudover har emotioner også den påvirkning, at den emotion man er i, i øjeblikket vil gøre det lettere for en at huske begivenheder, hvor man var i en tilsvarende emotions tilstand, hvilket kaldes mood-congruent memory (Niedenthal & Ric, 2017, p. 183). Derved er det lettere at huske begivenheder, hvor man var vred, hvis man også er vred, når man skal huske begivenheden. Herudover kan ens emotioner også have betydning for hvordan man bedømmer noget, forstået på den måde, at nogle beslutninger i en situation vil være mere attraktive når man er vred, mens andre beslutninger i samme situation vil være mere attraktive, når man er glad (Niedenthal & Ric, 2017, p. 185). En bedømmelse af noget er, når nogle aspekter af en situation vurderes i forhold til hvor gode, passende og vigtige de er (Niedenthal & Ric, 2017, p. 185). En beslutning handler om, at man skal vælge mellem forskellige alternativer, hvor man overvejer, hvor ønskværdigt det udfald man forventer, at en given beslutning vil medføre, er, hvilket kan kaldes for beslutningens nytteværdi (Niedenthal & Ric, 2017, p. 189). For det meste vil folk tage den beslutning, som skaber mest nytteværdi, og denne nytteværdi kan afhænge af hvorvidt et givent valg vil medføre positive eller negative emotioner (Niedenthal & Ric, 2017, p. 189). Det er eksempelvis ofte mere attraktivt at foretage noget der gør en glad, frem for noget man ved man bliver vred over.

Hvis man oplever ekstrem intens vrede vil tænkningen bryde helt sammen, men mindre grader af vrede vil også påvirke tænkningen, og det betyder, at mulighederne for at finde løsninger på et problem når man er vred, er nedsat (Møller, 2018, pp. 23–25). Vrede influerer tænkningen ved, at den kan gøre den automatiseret og ufleksibel (Møller, 2018, pp. 23–25). At tænkningen bliver mere primitiv kan være en fordel i akutte og truende situationer hvor man ikke har tid til at forholde sig nuanceret til tingene. Men idet der i dag i ens hverdag i Danmark nærmest ikke er sådanne situationer, er denne reaktion ofte ikke særlig hensigtsmæssig (Møller, 2018, pp. 23–25).

2.2 Emotionsregulering

I indeværende afsnit vil jeg fremlægge hvad emotionsregulering er. Dette vil blive gjort ved at inddrage Gross (1998) Proces model af emotionsregulering (eng. Process model of emotion regulation), for at få indblik i, hvilke forskellige strategier man kan anvende til at regulere sine emotioner.

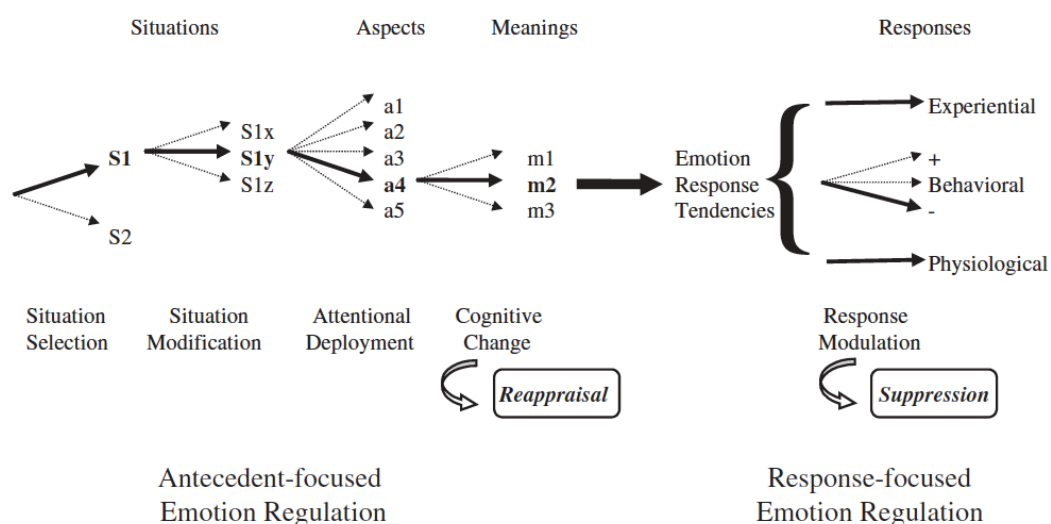
Ligesom det er blevet fremlagt, at emotioner er et begreb, der er svært at definere, fordi der ikke er helt enighed om, hvordan det bør defineres, gør dette sig også gældende, når det kommer til emotionsregulering (Gross, 2015b, p. 2). Gross (1998, 2015b) definerer emotionsregulering som forsøg på at påvirke hvilke emotioner man har, når man har dem og hvordan disse emotioner opleves eller udtrykkes (Gross, 1998, p. 275, 2015b, p. 4f). Hermed handler emotionsregulering om, hvordan man regulerer emotionerne, frem for hvordan emotioner regulerer en (Gross, 2015a, p. 6). Emotionsregulering kan både være automatisk eller kontrollet, samt bevidst eller ubevidst (Gross, 1998, p. 275). Fordi emotioner udfolder sig over tid, betyder dette, at emotionsregulering kan være med til at forandre blandt andet reaktionstiden, kvaliteten, intensitet, varighed og omfanget af en given emotion (Gross, 1998, p. 275, 2015b, p. 5; Morris et al., 2007, p. 363). Emotionsregulering forsøger både at regulere positive og negative emotioner (Bariola et al., 2011, p. 199). Det kan eksempelvis være, at man forsøger at styre en positiv emotion ved at prøve at skjule, at man bliver glad for at få et godt kort, når man spiller et spil. Man kan også prøv at styre en negativ emotion, såsom når man ikke vil vise, hvor vred man er, over at have tabt i et spil. Det er vigtigt at lære at regulere sine emotioner, så man er i stand til at respondere på en socialt passende, adaptiv og fleksibel måde til stressfulde omstændigheder og emotionelle oplevelser (Morris et al., 2007, p. 363). Gross (2015, p. 4) fremlægger, at emotioner er kontekstafhængige i forhold til hvorvidt de er hjælpsomme eller skadelige. Stærke negative emotioner kan være adaptive, når man står overfor eksempelvis en fare, men de bliver maladaptive, når de ikke stemmer overens med de kontekstuelle og sociale krav, der er. Derfor er det vigtigt at lære emotionsregulering, som er socialt og kontekstuel adaptiv (Morris et al., 2007, p. 364). I forhold til at emotionelle udtryk skal være socialt passende, så hænger dette sammen med, at alle samfund har emotionelle visningsregler (eng. display rules), som foreskriver hvornår, hvor og hvordan det er acceptabelt at udtrykke emotioner (Berk, 2014, p. 412). Det

er eksempelvis ikke acceptabelt at grine til en begravelse, og vrede eksempelvis en emotioner, der er mere acceptabel af udtrykke i vestlige lande frem for i asiatiske lande (Friedlmeier et al., 2011, p. 412; Markus & Kitayama, 1991, p. 235). Dermed kan man sige, at udover at emotionsregulering er vigtig for at kunne respondere adaptivt i situationer, så er det også vigtigt ud fra et socialt og kulturelt perspektiv. Selvom man forsøger at regulere sine emotioner, kan dette godt fejle, og man kan ende med at udtrykke emotioner, man ikke vil vise (Koole, 2009, p. 6f).

I forhold til at børn gerne skal udvikle sig korrekt, har man fundet, at for at de kan det, er et helt væsentligt element, at de skal lære at regulere deres emotionelle respons samt adfærd i tilknytning hertil, så de er i stand til at have en passende og adaptiv adfærd (Morris et al., 2007, p. 361). Dette i sammenhæng med at man har fundet, at hvis man vedvarende ikke er i stand til at regulere sine emotioner passende, kan det være medvirkende til alle former for psykopatologi (Azizi et al., 2018, p. 116f).

2.2.1 Procesmodel for emotionsregulering

Der findes forskellige emotionsreguleringsstrategier, som er specifikke processer individet kan bruge til enten at modulere eller bevare den emotionelle oplevelse (Morris et al., 2007, p. 363). Til at beskrive dette kan Gross (1998) Proces model for emotionsregulering anvendes (Gross, 2015b, p. 7):

Figur 1, A processmodel of emotions regulation (Gross, 1998, p. 282)

Overordnet kan denne model inddeles i to dele: forudgående-fokuseret emotionsregulering (eng. Antecedent-focused Emotion Regulation) og respons-fokuseret emotionsregulering (eng. Response-focused Emotion Regulation) (John & Gross, 2004, p. 1303). Den forudgående-fokuseret emotionsregulering er de strategier, man kan anvende, inden emotionsresponsen er blevet fuldt ud aktiveret og har ændret ens adfærd (John & Gross, 2004, p. 1303). Den respons-fokuserede emotionsregulering er de strategier, man bruger, når emotionsresponsen allerede er blevet aktiveret og der er sket ændringer i de adfærdsmæssige, psykologiske og fysiologiske responskanaler (John & Gross, 2004, p. 1304).

Det første trin i modellen er Situationsvalg (eng. situation selection), som handler om, at man med sine handlinger kan forsøge enten at tilgå eller undgå nogle bestemte situationer, som man forventer vil kunne skabe en bestemt emotion, og på den måde regulere sine emotioner (Gross, 1998, p. 282f, 2015b, p. 7; John & Gross, 2004, p. 1304). Disse situationer kan både være internale og eksternale (Gross, 2015b, p. 7). Når man har valgt en situation, kan man med situationsmodificeringen (eng. situation modification) forsøge at tilpasse og ændre situationen med sine handlinger i et forsøg på at kontrollere emotioners indflydelse (Gross, 2015b, p. 8; John & Gross, 2004, p. 1304). Situationsmodificering er kun en relevant strategi, når der er tale om eksternale situationer. Da dette punkt om situationsmodificering ofte skaber en ny situation kan det være svært at adskille situationsvalg og situationsmodificering fra hinanden (Gross, 2015b, p. 8). Herefter kan man i situationen anvende opdeling af opmærksomhed (eng. attentional deployment) til at bestemme, hvilke dele af situationen, man vil fokusere på, og herved forsøge at styre ens emotionelle respons (Gross, 2015b, p. 8; John & Gross, 2004, p. 1304). Det næste skridt i modellen er kognitiv forandring, hvor man kan ændre sin vurdering af situationen i et forsøg på at styre den emotionelle indflydelse, situationen har på en (Gross, 2015b, p. 9; John & Gross, 2004, p. 1304). Til sidst findes respons modulering, hvor man efter emotionen er blevet udløst, kan forsøge at styre den psykologiske, adfærdsmæssige og fysiologiske respons (Gross, 1998, p. 285, 2015b, p. 9; John & Gross, 2004, p. 1304).

Der ses således forskellige strategier som individet kan bruge til at regulere sine emotioner, og det er disse strategier barnet gennem emotionssocialisering kan lære at bruge på passende vis.

2.3 Emotionsocialisering

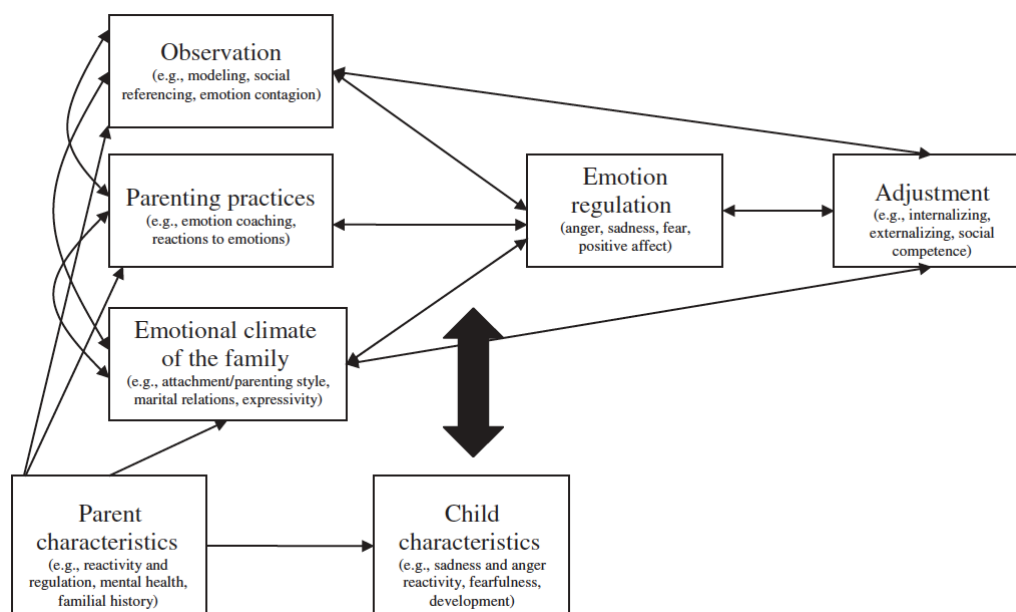
I dette afsnit vil der blive fremlagt hvad emotionssocialisering er. Dette vil blive gjort ved at inddrage The Tripartite Model, som fremlægger forskellige måder, emotionssocialisering har indflydelse på barnets evne til emotionsregulering.

I starten af barndommen vil barnets emotionsregulering foregå gennem direkte intervention fra forældrene, hvorimod jo ældre barnet bliver, så vil emotionsreguleringen gå over til at blive mere selvregulerende (Morris et al., 2007, p. 376). Et vigtigt begreb i forhold til når børn skal lære at regulere egne emotioner er emotionssocialisering. Karnilowicz et al. (2019) definerer den emotionssocialisering, forældre foretager, således: ”Emotionssocialisering defineres som adfærd, der direkte eller indirekte influerer barnets oplevelse, udtryk og regulering af emotioner og inkluderer forældrenes egne udtryk af emotioner, følsomhed, og vejledning” (oversat fra engelsk, Karnilowicz et al., 2019, p. 1184). Caizzio et al. (2018, p. 565) fremlægger, at man i dag er opmærksom på, at omsorgspersonerne har stor betydning for børns emotionelle udvikling. Hertil fremlægger Caizzio et al. (2008, p. 565), at Morris et al. (2007) har fremlagt en model de kalder The Tripartite model, som indfanger de forskellige måder, hvorpå forældres emotionssocialisering af barnets emotionsregulering foregår på. Ifølge Caizzio et al. (2018, p. 565) så har modellen fokus på, at den måde forældre reagerer på barnets emotioner på, den måde de taler om emotionelle oplevelser på, samt den måde de håndterer deres egne emotioner på, alt sammen har betydning for, hvordan barnets emotionelle udvikling er. Jeg vil her fremlægge The Tripartite Model, for et indblik i, hvordan emotionssocialisering foregår.

2.3.1 The Tripartite model

Morris et al. (2007) har foretaget et review over, hvorledes familien ses at influere barnets udvikling af emotionsregulering (Morris et al., 2007, p. 362). Ud fra dette review fremlægger de The Tripartite Model, som illustrerer, hvordan familien spiller ind i forhold til at socialisere barnets emotionsreguleringsevner. Modellen præsenterer, at dette sker på tre forskellige måder: ved observation, gennem forældrepraksisser samt ved det emotionelle klima, der er i familien (Morris et al., 2007, p. 364). I denne model er barnets emotionsregulering og familiens indflydelse i forhold hertil tovejs, idet de begge influerer hinanden (Morris et al., 2007, p. 364). For at få et

nærmere indblik i de forskellige forhold, som kan spille ind på emotionssocialiseringen vil jeg her kort fremlægge modellen:

Figur 2, Tripartite model of the Impact of the Family on Children's Emotion Regulation and Adjustment (Morris et al., 2007, p. 362)

Når emotionssocialisering sker gennem observering, så foregår dette ved, at børn observerer de emotionelle handlinger og fremvisninger forældrene foretager, og herigennem lærer børnene om emotioner og emotionsregulering (Parke, 1994, p. 163). Dette indbefatter både modeling, emotionel smitte (eng. emotional contagion) og social referering (eng. Social referencing). I forhold til modeling, så henviser de her til Bandura (1977), og at det med ham i lang tid har været vist, at modeling er en af de vigtige måder, som barnet lærer specifik adfærd på. Dette vil blive uddybet senere, hvorledes det foregår. De fremlægger hertil, at observationer af forældres, søskendes og ægteskabelige interaktioner skaber et fundament for emotionel diskurs og udviklingen af emotionsregulering (Morris et al., 2007, p. 366f). I forbindelse hermed nævner de The Modeling Hypothesis, som præsenterer, at forældres egne emotionelle profiler og interaktioner implicit lærer børnene hvilke emotioner, der er acceptable og forventede i familiens miljø og hvordan man kontrollerer og håndterer oplevelsen af emotioner. Hermed lærer barnet, at bestemte situationer udløser nogle bestemte emotioner, og ved at observere andres reaktioner, ser børnene, hvordan de selv bør reagere i en lignende situation (Morris et al., 2007, p. 365). Emotionel smit-

te, som også er en del af observeringen, opstår, når en person skaber en lignende respons hos en anden person grundet en emotionel, vokal eller ansigtsmæssig gestus (Saarni et al., 1998 if. Morris et al., 2007, p. 366). I forhold til emotionel smitte, så handler det om, at hvis der eksempelvis er en stor del af negative emotioner i familien, kan dette smitte og fremkalde negative emotioner hos barnet (Morris et al., 2007, p. 366).

Social reference er når man for at vide, hvordan man på en begivenhed eller stimuli skal reagere, tænke eller føle, kigger på en anden, for at få information omkring dette (Saarni et al., 1998 if. Morris et al., 2007, p. 366). Herved kan barnet se på forældrene, når det ikke ved, hvordan det skal reagere i en bestemt situation, og herved finde ud af, hvordan det bør reagere.

Forældrepraksisser, som også er en af de måder emotionssocialisering foregår på, handler om den specifikke adfærd, forældre har, som defineres ved indhold og mål for socialisering (Darling & Steinberg, 1993, p. 492). Dette indbefatter emotionscoaching, hvor man verbalt kan forsøge at hjælpe sit barn med at sætte ord på emotionen (Gottmann et al., 1997, if. Morris et al., 2007, p. 367). Forældrepraksisser indbefatter også de specifikke reaktioner, forældre har til barnets emotioner, hvor forældre eksempelvis kan reagere ved at støtte eller ikke støtte barnets negative emotioner (Eisenberg et al., 1998, p. 245). Forældre kan også opmuntre børn til at vise emotioner, og de kan bevidst lære deres børn bestemte strategier, de kan bruge til at regulere deres emotioner med, hvilket eksempelvis kan være ved, at forældre foreslår, hvad barnet skal gøre, når de bliver vredt, såsom at tage en dyb indånding (Morris et al., 2007, p. 368). Niche-picking er også en del af forældrepraksissen, som handler om, at forældre kan forsøge at undgå, at deres børn bliver udsat for oplevelser hvor de vil kunne opleve emotionel stimuli (Morris et al., 2007, p. 369). Herved sker emotionssocialiseringen ved, at forældrene regulerer de muligheder barnet har for at opleve og lære om emotionel stimuli (Parke, 1994, p. 163).

Det emotionelle klima, er den tredje måde barnets socialisering af emotionsregulering foregår i familien på, og det indbefatter mængden af både positive og negative emotioner udtrykt i forhold til et familiemedlem, forældrestil, samt kvaliteten af forholdet i form af tilknytningen, ægteskabelige forhold og den overordnede stabilitet og forudsigelighed, der er i familien (Morris et al., 2007, p. 369). De fremlægger, at

tilknytningsforholdet er vigtigt især i barnets tidlige år, da forældrene her har en vigtig rolle i forhold til at hjælpe barnet med dets emotionsregulering. Det tilknytningsforhold, der er mellem forældrene og barnet, kan ses som noget, der afspejler det emotionelle klima (Morris et al., 2007, p. 369). Og for at skabe et godt og sikkert tilknytningsforhold, må forælderen respondere passende på de emotionelle behov, barnet har (Morris et al., 2007, p. 369). Forældrestilen er også en del af det emotionelle klima, og det omhandler den attitude og adfærd forældrene har overfor deres børn (Darling & Steinberg, 1993, p. 488). Familiens udtryksfuldhed er også vigtigt, og dette handler om den mængde af negative og positive emotioner, der udtrykkes i familien, både verbalt og nonverbalt (Morris et al., 2007, p. 372). Ægteskabelige forhold fremlægger de også har betydning, da det er en måde, hvorigennem børn kan lære, hvordan emotioner kan håndteres (Cummings & Davies, 1994 if. Morris et al., 2007, p. 373). Disse ægteskabelige relationer bidrager til det emotionelle klima i familien, og en ægteskabelig konflikt kan influere barnets emotionelle sikkerhed og derved influere barnets emotionsregulering (Davies & Cummings, 1998, p. 136f). Hvis det emotionelle klima i familien er negativt eller uforudsigeligt vil barnet føle sig usikkert når det ikke ved, hvilke reaktioner det kan forvente, og derved føler det sig emotionelt usikkert (Morris et al., 2007, p. 369). Hvis det emotionelle klima i familien derimod er konsistent og responsivt, så vil barnet føle sig emotionelt sikkert, da det føler sig accepteret og sikkert, og dermed er i stand til at udtrykke sine følelser, da det ved, at dets emotionelle behov vil blive imødekommet (Morris et al., 2007, p. 369).

Der ses således at være en række forskellige måder emotionssocialisering foregår i familien på, og derved er det ikke kun en af de ting forældrene gør der har betydning for barnets emotionsreguleringsevne, men derimod er der et samspil mellem forskellige ting.

2.4 Social Indlæringsteori

Ved gennemgang af The Tripartite Model fremlagde jeg, at modeling er en af de måder, emotionssocialisering foregår på, med henvisning til Bandura (1977). Jeg finder det i forbindelse hermed relevant kort at fremlægge Bandura (1977)'s Sociale Indlæringsteori (eng. Social Learning Theory), idet denne beskriver, hvorledes man lærer på. Og det handler netop om læring i indeværende projekt, idet der her er fokus på den emotionssocialisering af vrede forældre foretager og om de har forståelse af den. Og med emotionssocialiseringen af vrede, kommer der fokus på om forældrene har forståelse for, at de handlinger de foretager sig, har betydning for barnets læring i forhold til emotionsregulering af vrede.

Ifølge Bandura (1977, p. 16) er det enten gennem direkte erfaring eller gennem observation, at man kan lære nye responsmønstre. Når det sker ved direkte erfaring, er det gennem de negative og positive udfald ens handlinger medfører, at man lærer responsmønstre på (Bandura, 1977, p. 17). Dermed må individet selv må afprøve forskellige handlinger for at finde ud af, hvad udfaldet af disse er (Bandura, 2011, p. 54, 2016, p. 235). I forhold til vrede er det eksempelvis gennem den måde forældrene reagerer på barnets udtryk af vrede, at barnet lærer, hvordan det skal reagere fremover, når det bliver vredt. Dette kan som fremlagt med The Tripartite model siges at være en del af forældrepraksissen i forhold til emotionssocialisering. Når man lærer ved at observere andre, så kan man her få viden om, hvordan man kan gebærde sig, som senere vil kunne bruges til at guide ens egne handlinger, hvilket også kaldes modeling (Bandura, 1977, p. 22). Ifølge Bandura (1977, p. 22) er det gennem observation, at det meste af den menneskelige adfærd læres. Dette med henvisning til, at hvis man altid selv skal prøve alle de mulige handlinger, der kan være, af for at finde ud af, hvorledes man bør handle, så vil læring gå rigtig langsomt (Bandura, 1977, p. 22). Der indgår fire elementer i den observerende læring: opmærksomheds processer, fastholdelsesprocesser (eng. retention processes), oversættelses processer og motiveringsprocesser (Bandura, 2011, p. 52, 2016, p. 235). Opmærksomhedsprocesser handler om, at man ikke kan lære noget gennem observering, hvis man ikke er opmærksom på den modeled adfærd (Bandura, 1977, p. 24). Disse opmærksomhedsprocesser afgør, hvad der observeres og hvad man trækker ud af disse observationer (Bandura, 1977, p. 24, 2016, p. 235).

Fastholdelsesprocesser handler om, at for at man lærer noget af observeret adfærd, så skal man være i stand til at huske det, man har observeret (Bandura, 1977, p. 25). Her bliver den observerede adfærd og begivenheder omformet til symbolske repræsentationer, som man vil kunne genkalde sig senere (Bandura, 2016, p. 235). Oversættelsesprocesser handler om, at symbolske repræsentationer transformeres til passende handlinger (Bandura, 2016, p. 235). De motiverende processer handler om, at folk har en større tendens til at tage observeret adfærd til sig hvis de ser at adfærden resulterer i et udfald, som de anser, som havende værdi, frem for hvis adfærden har negative udfald (Bandura, 1977, p. 28). Den måde folk evaluerer deres egen adfærd på, vil også influere hvilke af de observerede responser, de har lært, som de rent faktisk vil gøre brug af (Bandura, 1977, p. 29). Dermed afgør de motivationelle processer, om folk vil gøre brug af den adfærd, de har lært ved at observere andre (Bandura, 2011, p. 52, 2016, p. 235). Da der er flere ting der spiller ind i forhold til observerende læring, betyder dette, at selvom man har lært en adfærd gennem modeling, vil det ikke nødvendigvis være den samme adfærd, man gengiver (Bandura, 1977, p. 29).

2.5 Delkonklusion

I ovenstående teori afsnit er der blevet fremlagt, at emotioner har betydning for ændringer i ens responskanaler, ved at den influerer den adfærdsmæssige, fysiologiske og psykologiske respons. Og vrede er en emotion, som er kendetegnet ved en ophidset stemning, der sætter kroppen i alarmberedskab. For at styre sine emotioner, anvender man emotionsregulering. Her vil man forsøge at kontrollere den indflydelse eksempelvis vreden kan have. Dette kan gøres på flere forskellige måder som fremlagt ved inddragelse af Gross (1998) Procesmodel for emotionsregulering. For at lære at regulere emotioner, er emotionssocialisering central. Gennem emotionssocialisering lærer forældre barnet at regulere sine emotioner, så barnet bliver i stand til at udtrykke eksempelvis vrede, så den stemmer overens med de visningsregler, der er i kulturen. Emotionssocialisering kan foregå gennem en række forskellige måder, hvilket er blevet fremlagt ved inddragelse af The Tripartite model, som Morris et al. (2007) præsenterer. Her er der tre overordnede måder, hvorpå familien influerer barnets evne til emotionsregulering. Dette er gennem observering, forældrepraksisser og

det emotionelle klima. Afslutningsvist blev Bandura (1977) og hans Sociale Indlæringsteori fremlagt. Dette for at få et mere overordnet indblik i, hvordan læring af responsmønstre generelt foregår. Med sin teori fremlægger Bandura (1977), at læring kan foregå enten ved direkte erfaring eller ved observering. Hertil fremlægger han, at læring primært foregår gennem observering. Dermed er der givet indblik i, hvad emotioner er, for at have en forståelse for vrede, som er det indeværende projekt har fokus på. Samtidig har det været relevant at få en forståelse for emotionsregulering, da dette både er noget forældre gør brug, men som også er noget af det, der er vigtigt at børn lærer, med henvisning til, at problemer med emotionsregulering kan medføre udvikling af psykopatologi. Emotionssocialisering og herunder The Tripartite Model blev fremlagt for et indblik i, hvorledes emotionssocialisering foregår. I denne model er observering en af de måder emotionssocialisering foregår på, og observation er ifølge Social Indlæringsteori den måde, man primært lærer på. Denne viden dette kapitel har fremlagt, vil danne udgangspunktet for den senere analyse, som vil blive fremlagt i kapitel 4.

3. Metode

I dette kapitel vil projektets metode blive fremlagt. Det vil blive gjort ved først at fremlægge dets videnskabsteoretiske ståsted i hermeneutikken. Dette for at få indblik i, hvad det betyder for projektet, at det netop er hermeneutikken, det skriver sig ind under. Efterfølgende vil interviewet som metode blive fremlagt og hvordan jeg i indeværende projekt har foretaget mine interviews, hvilke informanter jeg har haft, hvordan jeg har indhentet informanter samt etiske overvejelser. Dette i et forsøg på at være gennemsigtig og for at klargøre for læseren, hvordan metoden er blevet anvendt og hvilke overvejelser der har været i forbindelse hermed. Den tematiske analyse, som er blevet brugt i projektet til at analysere interviewene, vil afslutningsvist blive gennemgået, for at læseren kan få indblik i, hvorledes analysen er blevet foretaget.

3.1 Hermeneutikken som videnskabsteoretisk udgangspunkt

I dette projekt er det videnskabsteoretiske ståsted hermeneutikken. For hermeneutikken findes der forskellige udgangspunkter, men her tages der hovedsageligt udgangspunkt i den udlægning, som Hans-Georg Gadamer (1990-2002) tilbyder. For Gadamer er forståelse og fortolkning helt central for den menneskelige eksistens (Andersen & Koch, 2015, p. 221; Langdridge, 2007, p. 42). Som mennesker forsøger vi altid at forstå noget, og det at forstå, vil altid indebære en form for fortolkning (Brinkmann, 2013a, p. 67). Den forståelse vi har af noget, er afhængig af vores forforståelse og vores horisont (Langdridge, 2007, p. 42). Forforståelse spiller ind på den måde, at det handler om den viden, vi på forhånd har om det, vi undersøger og de forventninger, vi har til, hvad vi vil finde, når vi forsøger at forstå noget (Andersen & Koch, 2015, p. 231; Langdridge, 2007, p. 42). Således handler ens forforståelse om de fordomme, man har om noget (Brinkmann, 2015, p. 77). Horisonten præger det, vi er i stand til at se i en given situation, men denne er ikke statisk, idet situationen hele tiden ændrer sig, hvilket betyder, at man sagtens kan ændre og udvide sin horisont (Andersen & Koch, 2015, p. 232). Ifølge Brinkmann (2015 p. 79), er det Gadamer omtaler som horisont sammenligneligt med begrebet kontekst. Dermed afgøres vores horisont i stor grad af den situation vi befinder os i. Når man skal forstå og undersøge noget, må man prøve at finde den rette horisont til dette, og her bliver horisontsammensmeltning relevant. Horisontsammensmeltning sker gennem

samtale, hvor man herigennem kan få forskellige horisonter til at smelte sammen og derved få en gensidig forståelse (Andersen & Koch, 2015, p. 233; Langdridge, 2007, p. 43). I mit projekt sker dette gennem den samtale, der forgår, når jeg interviewer informanterne. Her forsøger jeg at spørge ind til og forstå, hvad det er informanten mener. Herved forsøger jeg at tilpasse min horisont og forståelse, og med mine spørgsmål, vil informanten også kunne se, at jeg kan have en anden forståelse end informanten har. Dette giver informanten mulighed for at forsøge at forklare hvad denne mener, og så der herved kan ske horisontsammensmeltning.

Som fortolker står man ifølge hermeneutikken ikke udenfor det man forsøger at undersøge, men man trækker sig selv med ind i det (Andersen & Koch, 2015, p. 231). Dermed skal man se sin forforståelse som en ressource, man bringer med sig ind i det analytiske arbejde, men samtidig også vær bevidst om, hvordan det spiller ind på den fortolkning man laver (Andersen & Koch, 2015, p. 224). Man skal nemlig med sin forforståelse forsøge at være åben og modtagelig for at kunne ændre denne og hermed bruge den aktivt i sit arbejde mod horisontsammensmeltning (Andersen & Koch, 2015, p. 231f). Dette gøres eksempelvis ved at man sætter forforståelsen i og på spil i sit arbejde (Andersen & Koch, 2015, p. 236). Dette kan gøres ved at jeg forsøger både at få min forforståelse bekræftet, men også afkræftet, ved at jeg spørger ind til den under interviewet. Jeg vil senere komme ind på, hvilken forforståelse jeg har haft.

Når det med mit videnskabsteoretiske ståsted, i form af hermeneutikken, kun er gennem forforståelse, at verden kan forstås, så betyder dette, at for at jeg kan foretage et relevant interview, må jeg have viden om emnet (Tanggaard & Brinkmann, 2010a, p. 37f). Samtidig vil den teoretiske viden, jeg indhenter om emnet, kunne spille ind på min forforståelse, ved at jeg kan få nye fordomme, inden jeg foretager mine interviews, men også ved at den allerede kan give mig en bedre forståelse og at jeg herved kan sætte min forforståelse på spil. Samtidig vil indhentningen af teoretisk viden også være med til udvide min horisont. Dette er ved, at når jeg tidligere eksempelvis har fremlagt viden omkring, hvordan emotionssocialisering foregår (jf. Afsnit 2.3), så har jeg allerede her udvidet min horisont, netop ved at hente viden om dette. For også at undgå at blive grebet af min forforståelse og lade den styre mig for meget, vil jeg forsøge at være gennemsigtig i forhold til denne. Det har jeg allerede her forsøgt

ved at give udtryk for mit videnskabsteoretiske ståsted, men det vil også komme frem ved at jeg beskriver, hvordan jeg har foretaget min analyse. For når jeg læner mig op ad hermeneutikken, så betyder det også, at jeg ikke leder efter nogen sandheder, forstået på den måde, at den måde jeg analyserer og fortolker mine interviews på, ikke nødvendigvis vil være den helt samme måde, andre vil gøre dette, og derved kan de få andre resultater ud af deres analyse, end hvad jeg får. Men dette er ikke et problem, idet det ud fra mit videnskabsteoretiske ståsted anses som legitimt, at der kan være forskellige fortolkninger (Kvale & Brinkmann, 2008, p. 234). Dette betyder, at jeg må beskrive, hvordan jeg har foretaget min analyse og fortolkning, så den er gennemsigtig og så andre kan efterprøve den (Kvale & Brinkmann, 2008, p. 236).

3.1.1 Min forforståelse

Fordi ens forforståelse anses som relevant når man arbejder ud fra den hermeneutiske videnskabsteori, vil jeg kort fremlægge min forforståelse i forhold til indeværende projekts undersøgelse. Jeg har en personlig interesse for emotionen vrede. Dette er for mig at se en interessant emotion, idet jeg som fremlagt i indledning ser, at denne kan få store konsekvenser, hvis man ikke lærer at regulere og udtrykke den passende. I min familie har der været en tendens til, at vrede var en emotion, man undertrykte og der var nok ikke rigtigt plads til den. Hvis nogen var vrede, blev der ikke snakket om det, men alle kunne mærke den stemning, det kunne skabe i hjemmet. Vreden blev kun udtrykt, når det var noget, man ikke længere kunne holde inde og så kunne den være larmende. Den dag i dag kan det være svært for mig at give udtryk for min vrede. Dette tænker jeg må hænge sammen med den emotionssocialisering af vrede, der har været i mit hjem. Som tidligere fremlagt peger meget forskning på, at emotionssocialisering har betydning for, hvordan børn lærer at regulere egne emotioner, og at det kan have konsekvenser ikke at lære at regulere sin vrede. Hvorvidt mine forældre har haft tanker om, hvad det har betydet, at vi ikke har snakket om vreden, ved jeg ikke. Derfor synes jeg, det er spændende at undersøge, om forældre har forståelse for, at den måde de socialiserer vrede på, kan få betydning for den måde barnet emotionsregulerer vrede. også senere hen. Hertil har jeg en forventning om, at forældre til dels kan være klar over, at det kan have betydning, men ikke at de tænker nærmere over den betydning det kan have. Min forventning er også, at vrede er en emotion, der kan være svært at tale om, og som måske ikke altid er accepteret.

3.2 Interview

I mit projekt foretager jeg et kvalitativt forskningsinterview, hvor jeg undersøger, om forældre har forståelse for den emotionssocialisering af vrede, der sker i hjemmet og hvordan dette kommer til udtryk. Den kvalitative metode er relevant, når man vil belyse individets oplevelse, emotioner og handlinger (Brinkmann, 2013a, p. 37, 2013b, p. 47). I forlængelse af dette kan den også give indblik i, hvordan mennesker gør, oplever, siger, udvikler noget eller hvordan noget fremtræder for mennesket (Brinkmann & Tanggaard, 2010, p. 17). Da jeg i indeværende projekt undersøger om informanterne forstår de emotionssocialiseringsprocesser af vrede, der foregår og hvordan dette kommer til udtryk, er den kvalitative metode relevant. Dette er netop ved, at jeg her har fokus på individets tanker og handlinger.

Hertil bliver det for mig særligt relevant at udvælge interviewet som metode, fordi Brinkmann (2013 a, p. 124, 2013b, p. 2f) beskriver, at vi som mennesker er samtalende væsner, og at vores fortolkning og udforskning af verden er en samtale-proces, og dermed bliver samtaler, også en kilde til viden om menneskers liv. Og når man gennem samtale indhenter viden, så kaldes dette for et interview (Brinkmann, 2013b, p. 3). Interviewet er en relevant metode at anvende, når man som forsker gerne vil forstå konkrete individer og hvordan disse føler, handler, tænker, lærer og udvikler sig samt forstår bestemte situationer, begivenheder og fænomener i sit liv (Brinkmann, 2013a, p. 39; Tanggaard & Brinkmann, 2010a, p. 32). Og jeg forsøger netop med mit projekt at belyse, hvordan forældre tænker i forhold til om de har forståelse for den emotionssocialisering af vrede, der foregår, men også hvordan det udtrykkes deres handlinger, her eksempelvis hvordan de udtrykker egen vrede, reagerer på barnets vrede, taler om vrede. Dermed fokuserer jeg netop på det samspil, der er mellem forældres tanker og handlinger i forhold til emotionssocialiseringen af vrede. I forhold til at jeg har mit videnskabsteoretiske ståsted i hermeneutikken, så er det kvalitative interview også en særligt relevant undersøgelsesmetode. Dette med rødder i, at mennesket er et samtalende væsen (Kvale & Brinkmann, 2008, p. 69), og at det er igennem sproget at vi kan opnå forståelse (Langdridge, 2007, p. 42).

3.2.1 Semi-struktureret interview

Jeg foretager et semi-struktureret interview, hvor der på forhånd er nogle planlagte spørgsmål, men interviewet er samtidig også fleksibelt, idet der gives plads til at forfølge de ting informanterne fremlægger, og stille spørgsmål til dette (Brinkmann, 2013a, p. 127, 2013b, p. 21; Tanggaard & Brinkmann, 2010a, p. 36). Hermed vil jeg som interviewer have en høj grad af deltagelse i vidensproduktionen under interviewet, når jeg ikke læner mig op ad et stramt struktureret interviewguide, idet jeg i samspil med informanten udvælger, hvad der er værd at forfølge af det informanten siger (Brinkmann, 2013a, p. 127, 2013b, p. 21). Med denne interviewform forsøger man igennem interviewet at få beskrivelser af specifikke oplevelser fra interviewpersonen (Brinkmann, 2013a, p. 127), og i mit tilfælde vil det være beskrivelser af, om informanten har forståelse for emotionssocialiseringen og hvordan dette kommer til udtryk.

3.2.3 Informanter

De informanter, som har deltaget i mine interviews, har jeg fundet ved at lave et opslag på Facebook (se bilag 1). Opslaget har jeg delt på min væg og jeg har også slået det op i diverse grupper. Herefter har informanterne selv henvendt sig til mig om, at de gerne vil deltage i interviewet. Da jeg skulle indhente informanter, foretrak jeg at finde informanter bosat i Nordjylland eller det nordlige Midtjylland, så det ville være lettere for mig at komme hen til dem, når jeg skulle foretage interviews. Dette med udgangspunkt i, at interviewet skulle have været foretaget ansigt-til-ansigt. Det betød også, at de grupper jeg slog mit opslag op i, primært var grupper henvendt til folk bosat i dette område. Da det endte med, at jeg måtte foretage mine interviews telefonisk, grundet Covid-19 hvor man ikke fysisk kunne mødes, havde det ikke været nødvendigt at folk var bosat i Nordjylland, men det vidste jeg ikke på tidspunktet, hvor jeg indhentede informanterne.

I interviewet deltager 2 kvindelige informanter. Informanten i interview 1 er 37 år og har en søn på 10. Hun er fraskilt og bor alene med sønnen. Hun er førtidspensionist og har for nyligt fået konstateret PTSD. Informanten i interview 2 er 35 år, gift og bor med sin mand og deres to sønner, hvor den ældste er 5 år og den yngste er 6 må-

neder. Det er den ældste søn interviewet fokuserer på. Kvinden er på tidspunktet for interviewet på barsel, men arbejder normalt som pædagog i en børnehave.

I mit projekt har jeg valgt at foretage 2 interviews. Dette med overvejelser omkring ikke at ende med at have for meget data, jeg ikke kan analysere. Brinkmann (2013a, p. 12f, 2013b, p. 4) pointerer vigtigheden i, at man ikke skal have for meget data, man ikke kan bearbejde. Han fremlægger nemlig, at man kan komme til at lave for mange interviews, hvor man ender med at have alt for meget transskriberet data, som man enten har svært ved at omforme til en meningsfuld analyse, eller hvor man ender med at komme i tidsmangel grundet mængden af data, man skal analysere (Brinkmann, 2013a, p. 12f, 2013b, p. 4). Med udgangspunkt i dette har jeg valgt at lave få interviews, idet en mindre mængde data i stedet vil give mig mulighed for at lave en mere grundig og detaljeret analyse (Brinkmann, 2013b, p. 59; Tanggaard & Brinkmann, 2010a, p. 32), og herved undgå denne problematik som Brinkmann præsenterer, idet der begrænsninger både i forhold til tid og sideantal på dette speciale.

3.2.4 Telefoninterviews

Begge interviews blev foretaget som telefoninterviews, ved at bruge den krypterede app Signal.org. Denne app kræver, at både informant og interviewer har den installeret på sin telefon, og herefter kan man ringe til hinanden via den.

Når man foretager et telefoninterview, kan informant og interviewer ikke se hinanden, og en af de ulemper ved dette, frem for et ansigt-til-ansigt interview, er, at jeg ikke kan få de non-verbale elementer af samtalen med (Gillham, 2005, p. 103). Man mister med telefoninterviewet også noget af det interpersonelle forhold og den form for kemi der kan opstå, når man foretager interviews ansigt-til-ansigt (Gillham, 2005, p. 103). En af fordelene der kan være ved telefoninterview fremlægger Block og Erskine (2012) er, at den anonymitet, der er forbundet med telefoninterviews, reducerer de hæmninger, der ellers kan være ved ansigt-til-ansigt interviews, og at det også øger den tillid informanten har til, at dennes svar faktisk vil forblive private (Block & Erskine, 2012, p. 434). Når man foretager et telefoninterview, så kan informanten ikke se interviewerens ansigt og informanten ved, at interviewereren ikke kan se deres ansigt. Dette kan betyde, at de er villige til at være mere åbne omkring ting de enten kan finde lidt pinlige, skamfulde eller sensitive (Block & Erskine, 2012, p. 434). Det

kan for mit projekt betyde, at informanterne kan være mere villige til at fortælle om, hvordan de eksempelvis reagerer når de selv bliver vrede eller når deres barn bliver vredt, idet de med telefoninterviewet kan føle de er mere anonyme end hvis jeg havde foretaget interviewet ansigt-til-ansigt. Det er dog også vigtigt at være opmærksom på, at når informanten ikke kan se interviewerens ansigt, kan det være sværere for denne at vurdere interviewerens troværdighed, hvilket kan betyde, at det ikke er alt de har lyst til at dele med intervieweren (Block & Erskine, 2012, p. 435). Derfor er der både forhold som kan gøre at det ved et telefoninterview er lettere for informanterne at snakke om sensitive emner, men også andre ting som kan gøre det sværere (Block & Erskine, 2012, p. 435). Derfor må jeg være opmærksom på, om informanterne virker villige til at dele deres fortælling med mig under interviewet, selvom de ikke kan se mig.

3.3 Ethiske overvejelser

Brinkmann (2010, p. 429) fremlægger, at forskning er en værdiladet aktivitet, og derfor giver det både en række etiske problemer, men også muligheder. Derfor vil jeg her fremlægge de etiske overvejelser, jeg har gjort mig i forbindelse med indeværende projekt.

Jeg har forud for interviewet indhentet informeret samtykke fra mine informanter. Dette er gjort ved, at jeg på mail har sendt en samtykkeerklæring til dem (se bilag 2), som de inden interviewets start udfyldte og sendte tilbage til mig. Dette var for at sikre, at deltagerne var bevidste om, at det var frivilligt at de deltog, at de vidste hvad interviewet overordnet handlede om og at de havde ret til på et hvilket som helst tidspunkt at vælge ikke at ville deltage i undersøgelsen længere (Kvale & Brinkmann, 2008, p. 89). Kvale og Brinkmann (2008, p. 92) fremlægger også, at man som forsker skal overveje, hvilke fordele og ulemper det kan have for informanterne at deltage, da netop ulemperne og konsekvenserne for deltagerne bør være så små som muligt. Hertil mener jeg, at ulempen ved at deltage i projektets interview er lille for informanterne. Dette med henvisning til, at selvom det kan være lidt følsomt at skulle berette om, hvordan man eksempelvis udtrykker sin vrede over for sit barn og hvad man gør når barnet er vredt, så er det op til informanterne hvor meget de har

lyst til at dele. Samtidig er informanterne heller ikke fundet, med det formål at vurdere hvorvidt den måde de socialiserer vrede på er god eller dårlig. Derimod vil projektet forsøge at sætte lys på, om informanterne har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede. Projektet giver informanterne mulighed for at reflektere over nogle af de ting de gør, og mulighed for at vise, at de har en forståelse for emotionssocialiseringen af vrede, frem for at skulle bedømmes på det de gør, som meget andet forskning har gjort. Da indeværende projekts undersøgelse for informanterne kan være følsomt, bliver spørgsmålet om anonymitet særligt relevant. Informanterne fremstår i mine interviews som anonyme, så deltagerne ikke kan identificeres (Kvale & Brinkmann, 2008, p. 91). Dog skal det, at de anonymiseres også overvejes, i forhold til at de derved mister deres stemme i forskningen og dermed giver mig som forsker mulighed for at tolke deres udsagn, som jeg har lyst til (Kvale & Brinkmann, 2008, p. 91). Dette har jeg holdt mig for øje, ved at være tekstnær i min analyse, ved at referere tilbage til det, informanterne har sagt.

3.4 Tematisk analyse

Til at analysere mine interviews anvender jeg den tematiske analyse, som Braun og Clarke præsenterer. Den tematiske analyse anvendes til at finde overordnede mønstre i de data, man arbejder med (Braun & Clarke, 2006, p. 79). Det er en fleksibel analysemetode, som ikke er bestemt til at tilhøre en bestemt videnskabsteoretisk retning (Braun & Clarke, 2006, p. 97; Clarke & Braun, 2014). Desuden er der også en teoretisk frihed i den tematiske analyse, idet den kan anvendes indenfor forskellige teoretiske rammer, hvilket også er med til at gøre denne analysemetode fleksibel (Braun & Clarke, 2006, p. 78). Alt dette betyder, at der ikke er et strengt regelsæt at følge, når man anvender den tematiske analyse i sit arbejde, hvorfor det bliver vigtigt, at man gør det klart, hvordan man har foretaget sin analyse, for at gøre det muligt for læseren at vurdere det analytiske arbejde, man har lavet (Braun & Clarke, 2006, pp. 78–81, 96). Den tematiske analyse kan både bruges induktivt, hvor analysen sker med udgangspunkt i data, samt deduktivt, hvor analysen nærmere sker med udgangspunkt i teori (Braun & Clarke, 2006, p. 83f; Clarke & Braun, 2014). Med det hermeneutiske udgangspunkt jeg har, er dette særligt relevant. Her arbejder jeg både ud fra et jeg på forhånd har en forforståelse, som jeg aktivt kan bruge, men har også

fokus på at være åben overfor det, der viser sig at være relevant. Dette betyder for min senere analyse, at den vil tage udgangspunkt i det, informanterne fremlægger undervejs i interviewet, men samtidig er jeg også styret af mit fokus på emotions-socialiseringen af vrede, når jeg skal danne temaer. Hvordan jeg har foretaget selve analysen vil jeg her kort fremlægge. Dette vil være ud fra de følgende 6 faser som den tematiske analyse indeholder:

- ”1) Gør dig bekendt med dataene og identificer elementer af potentiel interesse
- 2) Genere indledende koder
- 3) Søgning efter temaer
- 4) Gennemgang af potentielle temaer
- 5) Definere og navngive temaer
- 6) Udarbejdelse af rapporten” (oversat fra engelsk, Clarke & Braun, 2014)

I forhold til at der er opstillet 6 faser for den tematiske analyse, så må man igennem analysen hele tiden bevæge sig frem og tilbage mellem at se på det man er i gang med at analysere, hele datasættet, og det man har analyseret. Derved er det ikke en lineær proces, men man veksler derimod frem og tilbage mellem de forskellige faser (Braun & Clarke, 2006, p. 86).

I den første fase skal man få kendskab til det materiale, man arbejder med. Dette har jeg gjort ved selv at foretage de to interviews analysen bygger på, og derefter selv transskriberet dem (se bilag 4 og 5 for de transskriberede interviews). At transskribere de data man skal arbejde med, er en af de måder, man kan få kendskab til ens datasæt på (Braun & Clarke, 2006, p. 87f). Herefter har jeg genhørt interviewet, mens jeg har læst det transskriberede materiale igennem. Dette for at få en mere sammenhængende fornemmelse af dets indhold, end hvad jeg fik ved at transskribere det, hvor jeg ofte måtte sætte interviewet på pause for at følge med. Da jeg følte, jeg havde et indgående kendskab til, hvad de to interviews indeholdte, gik jeg videre til fase 2. I fase 2 begynder man at generere indledende koder. En kode er en lille label, som indfanger noget meningsfuldt i de data, man arbejder med (Clarke & Braun, 2014).

Et eksempel på en kodning fra mit materiale ses her:

<u>Tekstkode</u>	<u>Transskriberet data</u>
Tænker altid over om søn er til stede når hun bliver vred Bilag 7, l. 410-418	N: nu sådan når jeg hører denne her situation, så lyder det hvert fald som om at du tænker meget over om dit barn er der i forhold til når du udtrykker din vrede I: ja selvfølgelig N: er det bare kun i denne situation eller er det også i andre? I: nej det er altid. Det er altid.

Når man har lavet nogle koder, så er disse ikke nødvendigvis endelige, idet de både kan omkodes eller afkodes igen senere, hvis man finder dette nødvendigt (Braun & Clarke, 2006, p. 89). Disse koder vil blive influeret af, om man har valgt at arbejde induktivt, hvor de er med udgangspunkt i data, eller deduktivt med udgangspunkt i teori (Braun & Clarke, 2006, p. 88f). Jeg har foretaget min kodning primært med et induktivt udgangspunkt, men der er også deduktive elementer, idet jeg har haft teoretisk relevant viden om emnet, og en problemformulering med fokus på emotionsso- cialisering af vrede, hvorfor særligt disse elementer i data er blevet anset for relevan- te. Det at kodning primært er foretaget induktivt, er fordi mine data har været ud- gangspunktet for de koder, jeg har dannet. Jeg har dermed ikke på forhånd haft noget fast teori, jeg har søgt efter. Dog er elementer af data ikke blevet kodet, fordi det ikke har været relevant i forhold til det jeg undersøger. I bilag 6 og 7 kan min transskrip- tion med koderne for hvert af de to interviews ses. Når man har lavet en liste med alle de koder, man har dannet, samt alt den data, som er relevant for hver af koderne, er man færdig med denne fase (Clarke & Braun, 2014). I bilag 8 og 9 ses denne liste, hvor koderne med tilhørende udpluk fra data for de to interviews er indsat i hver sin tabel. At der i denne tabel er inddraget dataudpluk, skyldes, at Braun og Clarke (2006, p. 89) fremlægger, dette er en måde, hvorpå man sikre sig, at ens koder hele tiden passer til data.

Herefter vil man gå til tredje fase hvor man danner temaer. Et tema udgør en form for mønstre i datasættet, og det genereres ved, at man forsøger at finde nogle bredere mønstre ud fra de koder (Bilag 6 og 7 for transskription med koder, og bilag 8 og 9 for liste med koder med tilhørende dataudpluk) man har fra fase 2 (Braun & Clarke, 2006, p. 89; Clarke & Braun, 2014). Når dette stadie er fuldført, vil man ende ud med at have en række mulige temaer, undertemaer, samt alle de udpluk af data, man har med fra fase 2 (Braun & Clarke, 2006, p. 90; Clarke & Braun, 2014). Dette ses i bilag 10, hvor jeg har dannet 5 temaer: Børn skal opleve vrede; Snak om vrede; Læringsaspektet; Mor udtrykker vrede overfor sit barn; Mors holdninger til vrede og egen vredesreaktion. Her er temaerne sat ind i tabellen med tilhørende tekstkoder til. Jeg har vurderet noget som et tema, når jeg har fundet, at det har haft relevans for min problemformulering, og samtidig også hvis det er noget, der har fyldt og fremstået som relevant for informanten under interviewet. For at danne et tema, har det været flere tekstkoder, som jeg kunne indfange under det samme tema. Et eksempel på nogle koder, der har været med til at danne temaet Snak om vrede, ses her:

Snakker om situation med vrede efterfølgende – mor undskylder Bilag 7, l. 234-240	Snakker om det når søn har været sur på en i skolen Bilag 7, l. 463-470	Spørger ind til hvorfor han synes hun er dum og så taler de om det Bilag 7, l. 490-502
--	--	---

Da fase 4 og 5 i min analyseproces er foregået simultant, præsenteres de her sammen. I fjerde fase skal man gennemgå sine mulige temaer, som man har lavet i fase 3 (Braun & Clarke, 2006, p. 91; Clarke & Braun, 2014). I denne fase er det vigtigt, at man finder ud af, om de enkelte temaer man har fundet, hænger meningsfuldt sammen, samtidig med, at de enkelte temaer også skal være afgrænset fra de andre temaer (Braun & Clarke, 2006, p. 91). Dette stadie inddeler de i to stadier. Først skal man sikre sig, at de temaer man har fundet også passer til de koder og udpluk af data man har arbejdet videre med fra fase 2. Derefter skal man sikre sig, at ens temaer passer til det samlede dataset. Når dette stadie afsluttes vil man ende ud med at have et endeligt sæt af temaer (Braun & Clarke, 2006, p. 91f; Clarke & Braun, 2014). I 5 stadie skal temaerne defineres og navngives. Her skal man indfange, hvad hvert tema handler om samt hvordan de forskellige temaer relaterer sig til hinanden (Braun & Clarke, 2006, p. 92; Clarke & Braun, 2014). Fase 4 og 5 er foregået ved, at jeg er gået tilbage

til bilag 10 og set på, hvor mange af de koder jeg her har arbejdet med, der hører ind under flere af de temaer, jeg har dannet. Jeg fandt her, at alle de koder, på nær en, jeg har listet for temaet Læringsaspektet, var dækket ind under andre temaer. Derfor blev dette tema slettet, da jeg ikke kunne afgrænse det fra de andre temaer, og derved endte jeg på 4 temaer (se bilag 11). Jeg fandt også, at der var et overlap mellem de to temaer: Mors holdninger til vrede og egen vredesreaktion og Børn skal ikke opleve vrede. Dette betød, at der blev dannet overtemaet Holdninger til vrede med følgende tre undertemaer: Egen vredesreaktion; acceptabel vrede; Børn skal ikke opleve vrede (se bilag 12).

I sidste fase, hvor rapporten skal udarbejdes, skal man præsentere de temaer man har lavet på baggrund af data og herved fremlægge sin analyse (Clarke & Braun, 2014). Her er det vigtigt, at man viser, at man har fundet belæg i datasættet for de temaer man her præsenterer (Braun & Clarke, 2006, p. 93). Denne fase fremlægges som analysen i det efterfølgende kapitel 4.

3.5 Delkonklusion

I dette kapitel om projektets metode er det først blevet fremlagt, at projektet har sit videnskabsteoretiske udgangspunkt i hermeneutikken. Dette medfører et fokus på forforståelser og fortolkninger, som spiller ind i ens forskning. Her fremlagde jeg den forforståelse, jeg har haft, for at forsøge at gøre denne gennemsigtig for læseren. Efterfølgende fremlagde jeg interviewet som metode, da det er denne metode, der er blevet anvendt til at indsamle empiri til indeværende projekt. Dette er gjort ved at foretage semi-strukturerede interviews af informanterne. Der deltog to informanter i projektet, som er blevet fundet via opslag på Facebook. Interviewene blev foretaget som telefoninterviews, hvilket både har kunnet betyde at informanterne er mere åbne omkring følsomme ting, men også at de kan være mere tilbageholdende, hvorfor man som forsker må være ekstra opmærksom på dette. I forbindelse med interviewene er der også blevet fremlagt nogle etiske overvejelser, hvor det at sikre informeret samtykke og anonymitet hos informanterne, blev af mig, fundet vigtigt. Afslutningsvist blev den tematiske analyse, som indeværende projekt anvender til at analysere interviewene med, fremlagt. Her blev analysemetoden gennemgået med udgangspunkt i de 6 faser, denne analyse indeholder, og hvordan det har set ud i forhold til den analyse, jeg har foretaget.

4. Analyse

I dette kapitel vil analysen blive fremlagt. Ved at anvende den tematiske analyse er det følgende tre temaer, jeg er kommet frem til: Tema 1: Mor udtrykker vrede overfor sit barn; Tema 2: Holdninger til vrede (som har følgende undertemaer: Egen vrede-reaktion; Acceptabel vrede; Børn skal ikke opleve vrede); Tema 3: Snak om vrede. Analysen vil blive fremlagt ved, at hvert tema opdeles i, hvad henholdsvis informant 1 og informant 2 fremlægger om det gældende tema. Dette er for at give et bedre overblik over, hvordan de to informanter hver især belyser temaerne. Afsnittet vil munde ud i en delkonklusion, som opridses, hvorledes analysen har bidraget til at besvare projektets problemformulering.

4.1 Tema 1: Mor udtrykker vrede overfor sit barn

4.1.1 Interview 1

Informanten i interview 1 fortæller om en episode, hvor hun blev vred på sin søn, fordi de var ved at komme for sent til fysioterapi, fordi sønnen var gået i DUS (fritidsordning), selvom han ikke skulle, og derfor måtte hun bruge tid på at finde ham (Bilag 4, l. 59-67). Den måde informanten oplever vreden på, mens hun leder efter sin søn, er på følgende måde:

”Og jeg kan mærke at jeg begynder at spænde op i kroppen og jeg træder hårdt og går rundt og når jeg kigger i rum og han ikke var der så er det sådan noget ”Årh for helvede!” du ved [griner] mens folk kan høre en du ved. Ja...” (Bilag 4, l. 85-89).

Her ses de fysiologiske og adfærdsmæssige konsekvenser af vrede, ved at den får hende til at spænde op i kroppen og træde hårdt mens hun går rundt og leder efter sin søn i DUS. At hun bliver vred i denne situation, resulterer i, at hun reager på følgende måde: ”Og det gjorde faktisk at jeg blev så hysterisk, at da jeg får den her stakels lille dreng i bilen så råber og skriger jeg... og ej men jeg er virkelig virkelig grim.” (Bilag 4, l. 67-70). Hun fortæller også, at i denne situation var hun ikke bevidst om, hvor gal hun var og hun havde ikke kontrol over, hvordan hun reagerede: ”Altså jo jeg var gal, men jeg var ikke... bevidst om at det egentlig var så gal jeg blev før jeg så de her brette blå øjne med tårer i. Og jeg tænker ”hold da op! Hvad har

jeg gjort?!” (Bilag 4, l. 616-617) “jamen det er faktisk først bagefter hvor jeg sidder og så tænker jeg ”hvad skete der egentlig der?” fordi... jeg vidste udmærket godt, jeg havde faktisk ikke kontrol. Jeg tænkte faktisk slet ikke på det, jeg tænkte kun på det vi skulle.” (Bilag 4, l. 102-105). Her ser vi eksempelvis, at informanten i denne situation ikke er bevidst om sine handlinger og at hun ikke har kontrol over dem. Vreden har således fået indflydelse på informantens tænkning og hun får ikke tænkt over, hvordan hun opfører sig, hvilket er en af de måder, vrede kan påvirke kognitionen på. Informanten fortæller, at den måde hun reagerede på i dette eksempel, ikke er sådan hun normalt reagerer. At hun reagerer så voldsomt i den situation, er ifølge informanten grundet hendes PTSD (Bilag 4, l. 26-79). Når det handler om hendes søn, så plejer hun at kunne beherske sig (Bilag 4, l. 594-596). Hvis samme situation skulle opstå, fortæller hun, at hun normalt ville reagere på følgende måde:

”jamen normalt så plejer jeg at være sådan hvis det er vi kommer for sent så kan jeg godt tænke inde i mit hoved i stedet for at sige det, så tænke ”ej for dølen, nu kommer vi for sent” ikke også. Men så bare satse på at jeg skal bare prøve at finde ham hurtigt og så vil jeg måske lige komme med sådan en lille moralprædiken når jeg finder ham og så sige ”du skal altså huske, når mor siger du ikke må gå i DUS så må du altså ikke gå i DUS”. Og så vil det være det.” (Bilag 4, l. 115-122).

I forbindelse med hvordan hun normalt ville reagere, fremlægger hun også:

”Og så hvis at situationen skal ske, jamen så, så må jeg bare finde ham og bare bevare roen og så må vi bare sige til fyssen ”ved du hvad vi nåede det ikke lige” ikke også og så bare tage hvad vi kan få hvis hun stadig er sød [griner]” (Bilag 4, l. 198-201).

Når hun under normale omstændigheder ikke ville have reageret sådan og i stedet have fokuseret på at finde sin søn, forsøger hun at emotionsregulere sig selv, ved at anvende opdeling af opmærksomhed. Hun kan også siges at anvende kognitiv revurdering ved at hun tænker, at hvis de kommer for sent, må de tage hvad de kan få, i stedet for at fokusere på, at det er et problem, at de kommer for sent. Således ses der, at hun i den konkrete situation hvor de skulle til fysioterapi, som hun har fortalt om, ikke er i stand til at tænke over, hvordan hun reagerer, hvilket hun ellers normalt er i stand til.

4.1.2 Interview 2

Informanten i interview 2 fortæller, at hun nærmere bliver irriteret på sin søn frem for vred, selvom man ifølge hende nok godt vil kunne kalde det en mild form for vrede (Bilag 5, l. 372-376, 511-518). At hun bruger begrebet irriteret frem for vred i forbindelse med sønnen, hænger for hende sammen med, at hun ved, hvor vred hun kan blive, og det er hun aldrig blevet på sin søn (Bilag 5, l. 508-511). Da informanten fremlægger dette, så tolker jeg, at det hun beskriver som irriteret på sin søn, kan tolkes som vrede. Dette også med baggrund i, at som fremlagt med Møller (2018), så kan vreden både være mild, men også voldsom (jf. Afsnit 2.1), og hun beskriver selv sin irritation som en mild form for vrede. Derfor vil jeg fremover bruge ordet vred i stedet for irriteret i denne analyse.

Når informanten bliver vred på sin søn, er det ofte når han bliver overgearet. Her fortæller informanten om et eksempel, hvor han er blevet meget glad og overgearet samme dag, som interviewet foregår, og kommer her til at slå informanten i hovedet, da han vil give hende et kram. Dette medfører, at hun bider sig i tungen, og bliver vred på ham (Bilag 5, l. 402-414). Under en sådan episode fortæller informanten, at hun reagerer på følgende måde:

”jamen så taler jeg nok lidt mere så, og det bliver jo så, det vil jeg sige, der bliver jeg irriteret på mig selv bagefter fordi at så kan jeg godt komme til at tale sådan lidt hvor jeg giver ham skyldfølelse over hvorfor han gør det. Jeg synes ikke at jeg, jeg skælder ikke ud. Det er mere sådan at, jo jeg skælder jo selvfølgelig ud med skyld, men ikke sådan, ikke noget hvor jeg, det er jo ikke sådan at jeg råber eller noget. Jeg taler med helt stille og rolig stemmeføring. Men, men det jeg siger ved jeg er, er, giver ham skyld. Og det kan jeg godt blive irriteret på mig selv over bagefter, fordi jeg ved at hans intention jo er egentlig at vil give mig en knuser, så selvfølgelig er det sådan at jeg synes jo det er rigtig synd for ham at han egentlig skal have skyld over det. Men så er det mere sådan at jeg siger til ham ”Av! Det gør altså faktisk rigtig ondt når du gør sådan. Så slår jeg mig”. Siger sådan nogen ting hvor jeg ved at det bliver han rigtig ked af. Og det gør jeg jo selvfølgelig fordi jeg bliver irriteret på ham.” (Bilag 5, l. 418-434).

Det ses her, at når informanten bliver vred på sin søn, så reagerer hun ved give ham skyldfølelse, frem for at skælde ud med høj stemmeføring (Bilag 5, l. 732-737). En episode hvor informanten blev det, hun selv vil betegne som vred, på sin søn, er fra da han var spæd. Her fortæller hun, at hun ikke kunne få ham til at stoppe med at græde, hvilket resulterede i, at hun kort måtte gå væk fra ham for at rase ud ved at slå i en pude. Da hun havde gjort det, kom hun tilbage og kunne få ham til at falde til ro (Bilag 5, l. 386-394). Her forsøger hun at undgå at vise sin søn sin vrede, selvom han er helt spæd, ved at hun går væk, når hun har behov for at få udtrykt sin vrede og på den måde emotionsregulere sig selv. Mens hun stadig er ved sønnen, kan der være tale om, at hun bruger respons-modulering, idet hun er vred, men ikke raser ud foran ham, som hun gør, da hun går væk.

I begge episoder viser moderen ikke sin vrede, ved, som hun selv nævner, eksempelvis at skælde ud med høj stemme. Hun holder vreden delvist kontrolleret ved at hun i første episode er i stand til at sige de ting hun siger stille og roligt, og i anden episode går hun væk for at rase ud.

4.1.3 Opsamling

For begge informanter ser vi, at de kan blive vrede på deres sønner, men at de på sin vis normalt er kontrollerede i den måde, de reagerer overfor deres sønner på, når de er vrede, og dermed er de bevidste om den respons emotionen udløser hos dem. I første interview fortæller informanten dog om en episode, hvor hun ikke var kontrolleret i sin vrede, men efterfølgende kommer det frem, at normalt kan hun godt kontrollere sig selv, når hun bliver vred på sin søn. Også hos informanten i interview 2 ses, at vreden kontrolleres på den måde, at hun er i stand til at tale stille og roligt til sin søn når hun bliver vred på ham, eller er i stand til at gå væk fra ham for at rase ud, og netop ikke gør det mens sønnen er til stede.

4.2 Tema 2: Holdninger til vrede

4.2.1 Interview 1

4.2.1.1 Egen vredesreaktion

Informanten i interview 1 fortæller, at den måde hun udtrykte sin vrede på overfor sønnen, under episoden hvor de skulle til fysioterapi, ikke var en god måde og at hun ikke vil have, at hendes søn skal lære at udtrykke sin vrede på samme måde som hun gjorde (Bilag 4, l. 426-430). Hun fremlægger nemlig, at hvis han ser, at hun udtrykker sin vrede på den måde ved at råbe og skribe, så tror han, det er i orden at reagere sådan, hvilket hun ikke synes, det er (Bilag 4, l. 426-430). Hun er således bevidst om, at hendes handlinger har betydning for den emotionssocialisering af vrede, der foregår. Mere præcist er det modeling hun her taler om, idet han vil kunne ende med at tage den måde hun udtrykker vrede på til sig og udtrykke den på samme vis. Og netop derfor vil hun undgå at vise ham denne måde, hun finder dårlig.

Fordi hun ikke mener, at den måde hun reagerede i situationen på var god, vælger hun at arbejde med sig selv sammen med sin psykolog, så hun kan få kontrol over sin PTSD, så det ikke skal ske igen (Bilag 4, l. 619-625). Det var nemlig ifølge informanten ikke normalt, at hun blev så vred i situationen, for der var ikke noget at blive gal over, da det er ikke sønnens pligt at huske aftalerne (Bilag 4, l. 268-281). Og hun skammer sig over, at hun endte med at reagere, som hun gjorde i den situation (Bilag 4, l. 597-600). Hvis dette reaktionsmønster, som informanten ikke vil have skal gentage sig, rent faktisk begynder at blive den måde, hun regelmæssigt reagerer på, så kan det ifølge hende ende med at gå hen og blive et psykisk traume for hendes søn (Bilag 4, l. 240-245). Her kan der trækkes tråde til den del af emotionssocialiseringen, der omhandler det emotionelle klima. Når informanten fremlægger, at det var et problem, at hun reagerede så voldsomt og at det kan blive et psykisk traume, viser hun, at hun er klar over, at der i hendes voldsomme reaktion ligger mere i det, end at sønnen blot observerer en dårlig måde at udtrykke vrede på. Når moderen har en opfattelse af, at det ikke var en normal reaktion hun havde i tilfældet hvor de skulle til fysioterapi, og hun skammer sig over den, tyder det stærkt på, at sønnen ikke er vant til, at moderen reagerer sådan og at det derved sandsynligvis også var en uforståelig og uventet reaktion for sønnen. I forhold til det emotionelle klima kan en så-

dan voldsom reaktion, som ikke var forventelig, resultere i, at det emotionelle klima bliver usikkert og ustabil, fordi sønnen så ikke ved, hvad han kan forvente af reaktioner fra sin mor. Dette vil kunne betyde, at han ikke føler sig tryk nok til at udtrykke sin vrede i hjemmet. Og informanten fremlægger, at vil hun sikre sig, at episoden og den voldsomme reaktion ikke skal gentage sig. Hvis sønnen derimod ved, hvilke reaktioner han kan forvente fra sin mor, vil der i stedet være tale om et mere sikkert og stabilt emotionelt klima i hjemmet, hvor moderen har de reaktioner hun plejer og som sønnen forventer. Dermed vil sønnen bedre være i stand til at udtrykke sin vrede.

4.2.1.2 Acceptabel vrede

Informanten i interview 1 fremlægger klart, at hun mener, at man gerne må være vred: ”N: og du nævnte nemlig også kort lige før at han jo skal lære at man faktisk gerne må være vred I: ja selvfølgelig. For det må man jo [griner]” (Bilag 4, l. 454-457). Hun fremlægger også, at hendes søn godt ved, at man må blive vred og synes, at folk er dumme (Bilag 4, l. 423-425). Her er vreden accepteret, og den må gerne være der. Dog er det for hende også vigtigt, at han lærer, hvordan han skal udtrykke sin vrede på en sund måde (Bilag 4, l. 425-426). I forhold til hvordan han gerne skal lære at udtrykke den, fremlægger hun:

”N: hvordan vil du gerne have at han lærer at udtrykke sin vrede?

I: jamen konfronter mennesker på en pæn måde. Og så stadigvæk være direkte, sådan at folk forstår at det de gør det ikke er i orden. Men gøre det på en pæn måde. Fordi at jeg tror også at på den måde der, der giver det også større respekt for personen. I stedet for en der råber og skriger.

Derfor vil jeg have at han skal lære det sådan.” (Bilag 4, l. 444-452).

Hun giver også udtryk for, at der er nogle visningsregler i forhold til vrede, ved at hun fremlægger, at der er nogle måder at vise og udtrykke sin vrede på, der er mere acceptable og bedre end andre. En af de bedre måder er at konfrontere folk på en pæn og direkte måde, frem for at udtrykke den ved at råbe, som hun selv gjorde, og som hun ikke vil have at han skal lære.

4.2.1.3 Børn skal ikke opleve vrede

Informanten i interview 1 fortæller om en situation med hendes eksmand, som er sønnens far, hvor hun finder ud af, at han ser en anden kvinde, mens de stadig er gift. I denne situation bliver hun rigtig gal og råber og kaster med en vase (Bilag 4, l. 291-327). Under episoden med eksmanden var sønnen ikke til stede, hvilket ifølge informanten var godt, da hun ikke mener, at sønnen skal opleve vrede:

”N: nu bider jeg lige mærke i at du siger du får puttet din søn til lur så han er faktisk ikke til stede?

I: nej, nej det er han nemlig ikke. For så fornuftlig er jeg da trods alt.

N: hvad... hvad tænker om det her med at det skal han ikke opleve?

Hvorfor er det bedst at han ikke er der?

I: fordi at sådan noget skal børn bare ikke, altså vrede og galskab og skældsord. Det er jo også hans far. Og selvom han måske kun var 2 måneder jamen, så stadigvæk. Det er jo hans far. Og børn elsker deres mor og far uanset om mor og far er kat og hund. Så elsker et barn mor og far lige højt. Så han skal da ikke se at jeg står og angriber en han holder af. Selvfølgelig skal han ikke det.” (Bilag 4, l. 329-344).

Her fremlægger informanten, at børn ikke skal opleve vrede og skældsord, og slet ikke hvis det går ud over en person, barnet elsker, nemlig dets far. Hun siger også, at hun altid tænker over, om sønnen er til stede, når hun bliver vred. Dette hænger sammen med, at hun vil have, at han skal lære at udtrykke sin vrede på en sund måde (Bilag 4, l. 410-435). Dermed ses der især refleksioner omkring modeling, hvor det ikke er de voldsomme måder at udtrykke vrede på, som sønnen skal lære, hvorfor han netop ikke skal opleve, at informanten udtrykker vreden på en sådan måde. Hun er altså bevidst om, at barnet lærer at udtrykke emotioner gennem observation af hvad forældre gør. Derfor har det stor betydning for hende, at hun udtrykker vrede på en ordentlig måde i forhold til emotionssocialisering, hvilket kommer til udtryk ved, at hun sørger for at han ikke er til stede under episoden med eksmanden, og generelt er bevidst om hans tilstedeværelse når hun er vred.

4.2.2 Interview 2

4.2.2.1 Egen vrede

Informanten i interview 2 fortæller, at når hun reagerer på sin søn ved at give ham skyldfølelse, når han gør hende vred, så kan hun godt blive irriteret på sig selv efterfølgende, fordi hun ved, at hans intention var god i den episode, hun har fremlagt (Bilag 5, l. 418-421, 425-430). Selvom hun får skyldfølelse, så synes hun også, at hendes søn skal lære noget af situationen hvor hun bliver vred:

”Jamen det er fordi jeg... jeg har ikke lyst til at han sådan skal have skyldfølelse over noget når hans intention er god. Og altså det er sådan lidt dobbelt. På den ene side så synes jeg jo det er vigtigt at han ved at hans handlinger ligesom kan, har betydning. Fordi at man kan sige, jeg er hans mor så herre gud hvis det er jeg slår mig for eksempel fordi han giver mig en krammer. Men verden er også bare sådan at hvis han ikke kan styre sin arousal så kan man sige, så giver det lidt sig selv at det bliver jeg nødt til at styrke ham i hvordan han gør. Også og så på den måde vil jeg gerne være et spejl der viser ham, at nu, nu er han faktisk for vild i forhold til hans omgivelser. Han skal lige være lidt roligere. Men jeg har heller ikke lyst til at give ham skyldfølelse over det. Så det er sådan lidt dobbelt. På den ene side vil jeg gerne lære ham og slappe lidt mere af når det er han, han bliver så glad. Og på den anden side set så vil jeg heller ikke have at han bliver ked af det. Så det er sådan lidt ”does the crime fit the punishment” og det er jeg ikke helt sikker på.” (Bilag 5, l. 443-460).

At han skal lære noget gennem hendes reaktion, handler for hende om, at hun gerne vil være en tydelig voksen, der kan sætte grænser, hvilket hun mener er vigtigt (Bilag 5, l. 1021-1030). Og hun kan godt være bekymret for, om hendes søn bliver en tydelig voksen (Bilag 5, l. 1036-1037, 1053-1056). Herved vil hun gerne have at han skal lære at kunne sætte grænser og være tydelig ved at han ser, hvad det er hun gør. Hun fremlægger også overvejelser omkring, hvorvidt det sønnen gør, passer til hendes reaktion og straf, hvilket hun ikke er sikker på. Dette kan hænge sammen med, at hun får skyldfølelse og bliver irriteret på sig selv over den reaktion hun har, når han forsøger at give hende et kram, men ender med at slå hende i hovedet. Selvom hun bliver irriteret på sig selv over sin reaktion på sin søns handling, så udtrykker hun også

følgende:

“Selvom jeg selvfølgelig også stadig kan, altså det er jo ikke fordi [griner]... vrede er jo aldrig en god ting så det er jo ikke fordi jeg synes ”så gør jeg det bare helt rigtigt” Men jeg gør det hvert fald bedre end jeg kunne have gjort på en anden måde. Synes jeg.” (Bilag 5, l. 1000-1004).

Her kommer det frem, at selvom hun ikke er helt tilfreds med sin egen reaktion, så ser hun den som en af de bedre måder at udtrykke vrede på, idet hun fremlægger, at den er bedre end andre måder hun kunne udtrykke den på. Hvorvidt hun her ikke mener, at der generelt set findes bedre alternativer end hendes egen måde at udtrykke vrede på, eller om hun mener, at af de forskellige måder hun selv plejer at udtrykke sin vrede på, så er denne den bedste, vides ikke. Men det ses dog, at hun finder sin egen måde som et godt alternativ, men at hun nok nærmere bliver irriteret på sig selv, fordi hun ikke finder hendes reaktion passende i forhold til sønnens handling.

4.2.2.2 Acceptabel vrede

Informanten i interview 2 fortæller, at der er forskel på, om vrede er en acceptabel følelse, i forhold til om det er sønnens vrede, der er tale om, eller om det er forældrenes vrede:

”Når du spørger sådan helt generelt ”er det acceptabelt at være vred hjemme ved jer?” så ja hvis man er barn. Nej hvis man er voksen. Hvis man er voksen så er forventningen i vores husholdning at så skal man kunne tackle... en situation mere konstruktivt end vrede.” (Bilag 5, l. 915-920).

Således ses der forskellige regler i forhold til om man er barn eller voksen, om man har lov til at blive vred eller ej (Bilag 5, l. 946-947). Men længerevarende vrede er der i hvert fald ikke plads til: ”Det kommer an på hvis... umiddelbart når du lige spørger så kommer min umiddelbare tanke ”nej, det er der nok ikke” Altså i hvert fald ikke længerevarende.” (Bilag 5, l. 900-902). Dette hænger sammen med, at hun ved det ikke er sundt at gå rundt og være vred i længere tid, og derfor vil hun hjælpe sin søn ud af det, hvis han har problemer med at vreden er længerevarende (Bilag 5, l. 922-931). I forhold til modeling, så ser barnet ikke, at forældrene som sådan er

vrede, idet det ikke er accepteret for forældrene at vise dette. Derved er håndtering af vrede ikke umiddelbart noget, han lærer gennem modeling. I stedet er det dog en accepteret emotion hos barnet, hvorved vi ser, at holdningen til vrede er forskellige alt efter om den er hos barnet eller hos forældrene.

4.2.2.3 Børn skal ikke opleve vrede

Informanten i interview 2 fortæller om en episode, hvor hun blev vred på sin mand, og at når hun er vred, så bliver hun bedre til at argumentere, hvilket hun gør på en måde, så den hun er vred på, enten taber eller får skyldfølelse (Bilag 5, l. 116-136). Hun fortæller dog, at denne diskussion hun havde med sin mand, havde udviklet sig anderledes, hvis hendes søn havde været til stede, da de ikke diskuterer med vrede foran deres børn (Bilag 5, l. 207-216). Hvis de er vrede og har brug for at diskutere noget, går de i stedet væk og sørger for at få sønnen placeret ved en aktivitet imens (Bilag 5, l. 216-221). Hun fortæller, at grunden til at de ikke diskuterer højt foran sønnen, er fordi hun ikke synes, det er i orden:

”Jamen... altså... jeg synes ikke det er i orden at diskutere højt foran et barn. Jeg synes det er fint at vise, at man kan have forskellige meninger. Så det med at diskutere er fint nok men hvis vi ikke diskuterer konstruktivt så synes jeg ikke at det er noget han skal være i. Det ville påvirke ham rigtig meget at se sine forældre blive vrede på hinanden.” (Bilag 5, l. 226-231).

At de ikke diskuterer med vrede foran sønnen, er de inden de blev forældre blevet enige om, ikke at gøre (Bilag 5, l. 291-296). At de ikke vil diskutere foran deres søn ligger i nogle værdier, de har med sig fra deres egen barndom:

“jamen... altså... vi kommer begge to fra familier hvor vores forældre har været rigtig gode til at have en fælles front over for os. Og har vist meget lidt diskussion iblandt dem. Og jeg tænker egentlig at meget af det er jo værdier vi har med fra vores barndom.” (Bilag 5, l. 309-313).

Deres børn skal opleve, at de som forældre er enige om tingene, fordi informanten som barn selv har prøvet at være hjemme hos nogen venner, hvor tingene var meget anderledes end i hendes hjem og hvor der ikke altid var en god stemning, hvilket hun

ikke syntes var rart. Fordi hende og hendes mand begge har følt, at de havde en harmonisk opvækst med forældre med fælles front, er det noget, de gerne vil give videre til deres egne børn, hvorfor de i fællesskab har besluttet ikke at diskutere højlydt foran børnene (Bilag 5, l. 320-335). Generelt diskuterer de ikke særligt ofte foran deres søn, men hvis de gør, vil det være uden vrede (Bilag 5, l. 250-252). Her ses der overvejelser omkring, at det emotionelle klima har betydning for emotionssocialiseringen, herunder de ægteskabelige forhold, ved at børnene ikke skal opleve, at der er dårlig stemning mellem forældrene, hvilket kan influere barnets emotionelle sikkerhed og det ikke er rart at være i. Dog ser hun også, at det har konsekvenser, at deres søn aldrig rigtigt oplever vrede, hverken mod ham selv eller forældrene imellem. Dette ser hun ved, at sønnen let bliver skræmt, hvis han eksempelvis ser noget i fjernsynet, hvor nogen er vrede på hinanden. Derfor oplever hun, at han er mindre robust overfor vrede end andre børn (Bilag 5, l. 759-767). Hun ser det samtidig også som noget positivt, for det betyder, at han ikke er vant til at opleve så meget vrede, men at det også har en bagside, ved at han påvirkes meget af andres vrede (Bilag 5, l. 792-797, 812-816). Her udtrykker informanten forståelse for, at det kan hænge sammen med den manglende modeling, i form af at sønnen er mindre robust overfor andres vrede, fordi han ikke er vant til at se vrede. Derved får det nogle konsekvenser, at han på sin vis er skærmet fra den modeling, der kunne finde sted, ved at han så, hvordan forældrene udtrykte vrede overfor hinanden. At han ikke skal se deres måde at udtrykke vrede overfor hinanden på, kan også hænge sammen med, at informanten ikke finder hendes egen måde god, og derfor skal han ikke lære denne.

4.2.3 Opsamling

Hos begge informanter ses der overvejelser om, hvorvidt deres reaktioner når de er vrede er gode. Informanten i interview 1 synes ikke hendes voldsomme reaktion var i orden og hun vil ikke have, at hendes søn lærer denne måde at håndtere og udtrykke vrede på. Hun har her forståelse for, at modeling er en af de måder, barnet lærer emotionsregulering på, ved at han ikke skal se, at hun udtrykker vrede på en dårlig måde, som han så tror, er i orden. Hun vil i stedet have, at han skal være en tydelig voksen, som konfronterer folk på en direkte og pæn måde. Hun har også overvejelser, som kan relateres til det emotionelle klima, i forhold til at hun mener, det kan blive et psykisk traume for sønnen, hvis hun generelt begynder at reagere så vold-

somt overfor ham, når hun bliver vred. Informanten i interview 2 synes heller ikke at hendes måde at håndtere vreden på i den episode hun fortæller om, var helt optimal, idet hun bliver irriteret på sig selv efterfølgende over sin egen reaktion. Dette ses at hænge sammen med, at hun ikke synes, at hendes reaktion er passende i forhold til det sønnen gør. Hun vil dog også gerne have, at han skal lære noget af hendes reaktion, hvilket er at blive en tydelig voksen, som kan sætte grænser, hvilket hun mener, hun selv er.

Begge informanter fremlægger også, at i hvert fald deres børn gerne må være vrede. Informanten i interview 1 taler mere generelt om, at man gerne må være vred, men at hun vil have, at hendes søn lærer at konfrontere folk på en pæn og direkte måde. Informanten i interview 2 fremlægger, at sønnens vrede er acceptabel, så længe den ikke er længerevarende, men at forældrenes vrede ikke er acceptabel.

Begge informanter fremlægger, at børn ikke skal opleve vrede. Hos informanten i interview 1 handler det især om, at han ikke skal opleve vrede og skældsord. Her er hun særligt bevidst om modeling, ved at hun ikke vil have, at han tror det er i orden, at udtrykke sig sådan, og hun sørger derfor for, at han ikke er til stede, når hun er meget vred. Hos informanten i interview 2 har hende og hendes mand aftalt, at de ikke skal diskutere højlydt foran deres søn og at han skal opleve, at de har en fælles front. Her er der særligt overvejelser i forhold til det emotionelle klima, hvor de gerne vil vise deres børn, at de har en fælles front og at der er god stemning. Dette ser hun dog også har en bagside, når han ikke rigtigt oplever vrede, ved at han er mindre robust overfor vrede, end andre børn er, idet han påvirkes meget af at opleve, at andre er vrede.

4.3 Tema 3: Snak om vrede

4.3.1 Interview 1

Informanten i interview 1 fortæller, at efter de har haft episoden hvor hun er blevet vred og har råbt af sin søn, fordi han var gået i DUS, så snakker de om det:

”N: Hvad så sådan bagefter? For eksempel da det her det lige kommer lidt på afstand. Snakker i om situationen eller?

I: ja det gør vi. Også fordi han havde jo ikke set mor være på den måde før. Og der kan jeg jo så sige til ham ”at det måtte han virkelig undskyldde. Jeg ved virkelig ikke hvad der skete for mig der” (Bilag 4, l. 234-240).

Her fortæller informanten om, hvordan de snakker om det efterfølgende. Derved oplever sønnen, at man godt kan snakke om det, efter at nogen er blevet meget vred frem for at man eksempelvis bare lader det ligge, og lader som om det ikke er sket. Udover at de snakker om det når informanten har været vred på sønnen, så snakker de også om det, når sønnen er vred:

”N: Hvad hvis han er blevet vred på dig?

I: jamen så må han også gerne sige ”ved du hvad mor jeg synes simpelt-hen du er dum lige nu”

N: ja, og hvad gør du så?

I: jamen så siger jeg sådan altid ”jamen det kan jeg godt forstå, men hvad er det præcist der gør du synes jeg er dum?” og så kan han sige ”jamen det er fordi jeg ikke må spille det her spil færdigt og jeg skal sidde og lave det her matematik” ikke. Så kan jeg godt så sige til ham ”det kan jeg godt forstå du synes er uretfærdigt fordi det er da vildt hyggeligt at spille og det er sjovt lige nu og jeg kan også se at du er nået rigtig godt op i level og du kan måske ikke lige gemme hvor du er kommet til” og sådan noget. Og så fortæller jeg ham jo så ”matematikken det er jo faktisk super vigtigt for at du kan komme videre i livet” og så prøve at forklare ham hvorfor det er vigtigt. Og så ”når okay” og så får vi lavet matematikken og så kan han jo spille bagefter.” (Bilag 4, l. 482-502).

Her ses emotionssocialisering i form af forældrepraksisser. Dette ved at informanten forsøger at hjælpe sit barn med at sætte ord på emotionen, ved at hun spørger ind til hvorfor det er, han synes, at hun er dum. Det er her sønnens vrede, hun reagerer på, hvor hun prøver at forstå ham og få ham til at udtrykke sin vrede verbalt, og dermed opmuntre ham til at vise sin vrede. Dette kan også være med til at vise sønnen, at vreden er acceptabel, som informanten fremlægger at den er.

I dette eksempel hvor sønnen bliver vred over, at han skal lave matematik, snakker de om det i situationen, hvilket informanten siger, at han er rigtig fint i stand til. Sønnen er også i stand til at sige, at han har brug for en pause fra sin mor, hvortil moderen fortæller ham, at det er helt i orden (Bilag 4, l. 504-519). Alt dette afspejler også det emotionelle klima, der er i familien, hvor det er acceptabelt at sønnen giver udtryk for sin vreden, og at sønnen er i stand til at udtrykke sin vrede, idet han godt kan sige, hvorfor han syntes at moderen er dum og moderen viser ham, at det er i orden at han har disse emotioner.

Det er især gennem deres snak om vrede at sønnen lærer at vreden er accepteret:

”N: og du nævnte nemlig også kort lige før at han jo skal lære at man faktisk gerne må være vred

I: ja selvfølgelig. For det må man jo [griner]

N: hvordan.... Hvordan tænker du at lærer ham det? Ligger det i den måde i snakker om det på eller hvordan? At du også viser at du...

I: ja og sådan som han udvikler sig nu så kan han jo komme hjem og sige ”ved du hvad jeg synes Mathias han bare er rigtig dum!” og så kan jeg sige ”hvorfor synes du det?” og så fortæller han ”jamen det er fordi han kastede sand på mig” eller sådan et eller andet ikke. Og så kan jeg sige ”det kan jeg godt forstå du synes.” og så siger jeg så til ham ”har du prøvet at sige til ham at du faktisk synes han er rigtig dum når han gør det?” altså på den måde ikke.” (Bilag 4, l. 454-470).

Her ses det, at det er gennem den samtale de har om vrede, at informanten lærer sin søn, at vreden er acceptabel. Og det ses også her, at udover at de snakker om det når informanten har været vred, eller når sønnen har været vred på informanten, så snakker de også om det, når sønnen har været vred på en i skolen. Her udtrykker informanten over for sønnen, at det er i orden han blev vred, ved at tilkendegive, at det

kan hun godt forstå han blev. Her forsøger informanten at komme med forslag til, hvordan sønnen vil kunne håndtere det ovre i skolen, når han bliver vred på sin ven, ved at han kan fortælle sin ven det, og derved sætte ord på sine følelser overfor venen. I dette eksempel foregår der en emotionssocialisering som er en del af forældrepraksissen, da hun coacher ham ved at forslå, hvordan han kan håndtere sin vrede overfor sin ven. Samtidig opfordrer hun ham også til at udtrykke sin vrede, hvilket også er en del af forældrepraksissen. At moderen foreslår sønnen, at han skal konfrontere sin ven, afspejler også den måde hun gerne vil have, at han lærer at udtrykke sin vrede på, som netop er ved at konfrontere folk på en pæn og direkte måde.

Udover at de snakker om vrede, når en af dem har været vred, så kan de også tale om vrede mere generelt. Dette sker eksempelvis hvis sønnen har overværet en situation, hvor nogen var vred, som han ikke forstod og ikke var en del af. Så kan han spørge ind til den situation, og her vil informanten forsøge at forklare sin søn, hvad der kan ligge til grund for, at den givne person blev vred (Bilag 4, l. 532-545). At de taler om vrede, men også om andre følelser såsom at være ked af det, føle sig svigtet eller skuffet, mere generelt, er ifølge informanten vigtigt, så sønnen kan lære at håndtere de forskellige følelser (Bilag 4, l. 472-478). Der kan således siges at være et generelt fokus på at snakke om forskellige følelser i hjemmet, og en forståelse fra informantens side om, at det at tale om følelserne er en af måderne barnet lærer at håndtere disse på.

Der ses altså både et fokus fra informanten på at fortælle sønnen, at hun er ked af, at hun havde en så voldsom reaktion under episoden hvor de skulle til fysioterapi, men hun snakker også meget med sin søn om vrede, når der er andre ting på spil. Således fylder det at tale om vreden en del i hjemmet, uanset hvem det er, der er eller har været vred. Og den måde de taler om det på ses primært at vise sønnen at vrede er en acceptabel følelse og informanten fremlægger også, at det er gennem det at de snakker om følelser, der gør at sønnen lærer at håndtere dem.

4.3.2 Interview 2

Informanten i interview 2 fortæller, at hvis hun er blevet vred på sin søn, så snakker hun nogen gange med ham om det efterfølgende, men det er dog ikke hver gang, hun får det gjort (Bilag 5, l. 462-469). Hvis det derimod er sønnen, der har været vred på hende, er hun bedre til at få snakket om det efterfølgende, da hun så er et andet sted følelsesmæssigt (Bilag 5, l. 694-705). At få snakket om det efter at sønnen har været vred, er ifølge informanten vigtigt:

”N: Nu når du næsten altid faktisk får fulgt op på det når han er vred, er det så fordi du tænker det faktisk er vigtigt at man lige får gjort det?

I: Det synes jeg er rigtig vigtigt. Jeg tror jo på at grunden til at han er god til at tackle det er fordi vi altid ligesom har snakket om det og forhåbentligt har han fået reflekteret meget over det. Så jeg tænker jo at en af årsager til at han er god til at tackle det er fordi vi netop bruger tiden på at snakke om hvad det lige var der skete i den situation” (Bilag 5, l. 707-716).

Det med at øge hans evne til at reflektere over tingene er også en af grundene til, at hun nogle gange får snakket med sønnen om det, efter hun har været vred på ham. Derudover er det også fordi, hun håber, at han bagefter ikke længere vil føle skyld (Bilag 5, l. 476-485). Således ses det, at hun forsøger at styrke ham i at håndtere sin vrede gennem samtale ved at øge hans refleksionsevne. Hun fortæller også, at sønnen selv er i stand til at regulere sin følelser og når han er blevet vred, er han også god til at give udtryk for, hvornår han er klar til at snakke om det (Bilag 5, l. 644-645, 649-650). At sønnen selv er god til at håndtere sin vrede tænker informanten hænger sammen med, at hun igennem den snak de har efterfølgende øger hans refleksionsevne. Han er desuden god til at sætte mange ord på sine følelser, når de snakker om hans vrede (Bilag 5, l. 679-694). Når hun reagerer på hans vrede ved at lytte til ham og snakke om, hvad der skete, så det emotionssocialisering i form af forældrepraksis, hun her foretager. Hun har således en forståelse af, at der foregår emotionssocialisering af sønnens vrede, igennem den snak de har om vreden, idet det er herigennem han lærer at håndtere den. Det er også acceptabelt, at sønnen er vred, hvilket de fortæller ham på således: ”Og der får han også at vide når han siger at ”nu er mit værelse forbudt” så siger vi også til ham ”det er helt i orden du må gerne gå ind og være vred”. Så på den måde er der egentlig over for ham acceptabelt at være vred.” (Bilag 5,

l. 905-908). Så det er netop ved at de fortæller ham verbalt, at det er i orden at han er vred, at de viser ham, at hans vrede er accepteret i hjemmet, men også ved at de snakker om det efter, sønnen har været vred, som en måde at få løst en konflikt på. De kan også godt snakke om situationer, der er sket nede i børnehaven hvor sønnen er blevet vred, men det er normalt ikke noget, han selv bringer op derhjemme. Derimod kan han sagtens sætte ord på situationen, hvis forældrene tager det op, fordi de er blevet informeret af nogle af pædagogerne i børnehaven om, at der har været en episode, hvor han er blevet uvenner med nogen (Bilag 5, l. 827-846). Her forsøger informanten så at få sat nogle perspektiver på situationen, når de snakker, så sønnen også kommer til at kunne se, at der er andre perspektiver end hans eget (Bilag 5, l. 883-893). Her handler det igen om gennem samtale at få sønnen til at reflektere og få sat perspektiver på situationen, så han lærer at se det fra andres sider også. Derved ses det, at informanten er klar over, at det generelt at få snakket om vreden er med til et kunne øge sønnen evne til at håndtere vrede.

Det fremlægges også, at de kan snakke om følelser som vrede ved middagsbordet uden, at der er nogen, der er vrede, fordi sønnen eksempelvis har set noget i tv som han ikke helt forstår. Dermed taler de en del om vrede i hjemmet, og især når det handler om sønnens vrede. Dette viser sønnen, at det er acceptabelt at han er vred og at vrede er noget man gerne må snakke om, hvilket afspejler det emotionelle klima, der er i familien.

4.3.3 Opsamling

Generelt ses der for begge informanter et fokus på at få snakket om vreden. Både når det handler om, at de har været vrede på sønnen og når deres søn har været vred. Begge informanter forsøger verbalt at vise deres søn, at det er i orden at han er vred. Og hos begge ses der et emotionelt klima, hvor sønnens vrede er acceptabel og hvor det er acceptabelt også at snakke om vrede mere generelt. Når sønnen har været vred på en kammerart forslår informanten i interview 1 hvordan sønnen næste gang kan fortælle sin ven, at det han gør, gør ham vred. Når informanten i interview 2's søn har været vred på en ven, forsøger hun at få sat perspektiver på situationen, så sønnen kan se, at hans ven også har et perspektiv at se tingene fra. Her ses lidt forskellige fokus for de to informanterne. Hos informant 1 er fokus at vejlede sønnen i for-

hold til hvordan han kan håndtere vreden en anden gang, og hos informant 2 skal sønnen lære at se tingene fra forskellige perspektiver. Begge udtrykker dog en forståelse for disse emotionssocialiseringsprocesser ved, at de har fokus på, at deres søn skal lære at håndtere vreden på en god måde og forstå vreden, hvilke de gør gennem samtale. Begge informanter udtrykker også, at deres sønner er gode til at håndtere egen vrede, hvilket især informant 2 giver udtryk for at hun mener hænger sammen med at de bruger så meget tid på at snakke om vreden.

4.4 Delkonklusion

Ud fra analysen fremkommer det, at begge informanter er bevidste om, at emotionssocialisering af vrede foregår gennem modeling, ved at de fremlægger, at de tænker over, hvordan de reagerer, når de er vrede, når deres sønner er til stede. De fremlægger også, at de ikke mener, at børn skal opleve vrede. Her handler det om ikke at vise ham, hvordan man kan udtrykke vrede på en dårlig måde, som han vil kunne tage til sig, fordi han tror, det er i orden at udtrykke det sådan, hvis han ser forældrene gøre det. Det ses, at begge informanter overfor deres nuværende eller tidligere ægtefælle, i det hele taget ikke vil udtrykke vreden mellem dem, mens sønnen er til stede. Her ved forsøger de at undgå den modeling, der kan finde sted, ved at sønnen ser, at informanten er vred på nogen, som eksempelvis en ægtefælle.

Når informanterne bliver vrede på deres sønner, så reagerer de forskelligt. Informanten i interview 1 fremlægger en episode, hvor hun bliver vred og råber ad sin søn, men fremlægger hertil, at hun ikke plejer at reagere sådan. Normalt reagerer hun ved ikke at udtrykke vreden, men i stedet eksempelvis tænke, at det nok skal gå, hvis de er ved at komme for sent til noget, frem for at blive vred og råbe ad sønnen. Informanten i interview 2 fortæller, at når hun bliver vred på sin søn, så reagerer hun ved at sige noget, som giver ham skyldfølelse. Begge informanter fremlægger, at de ikke har det godt med den måde de reagerer på, når de er vrede. Hos informanten i interview 1 handler det om, at hendes måde at reagere på var alt for voldsom, og den måde skal sønnen ikke lære at udtrykke vrede på. For informanten i interview 2 handler det nærmere om, at hun ikke altid synes, at hendes vrede er helt berettiget i forhold til det sønnen gør.

Begge informanter udtrykker, at børn ikke skal opleve vrede. Dette tyder på, at de er klar over, at det spiller ind på det emotionelle klima, der er i familien. Hos informanten i interview 1 er det med henvisning til, at hvis hun reagerer så voldsomt som hun gjorde i den episode hun fortalte om, så kan det blive et psykisk traume for sønnen, for hun plejer ikke at reagere på den måde. Forståelsen for emotionssocialiseringen ses ved, at hun er bevidst om, at det er et problem, at hun reagerer voldsomt og uforudsigeligt. Derfor vil det kunne medføre, at de emotionelle klima bliver ustabilt når sønnen ikke ved, hvilken reaktion han kan forvente fra sin mor. Hos informanten i interview 2 ses det, at hun er bevidst om, at vrede kan have betydning for det emotionelle klima ved, at hende og hendes mand har aftalt ikke at diskutere med vrede foran deres børn, fordi de gerne vil vise, at de har en fælles front, og det er vigtigt, at der er god stemning i hjemmet. Her skal det ægteskabelige forhold ikke præges af vrede, som hun fremlægger er ubehageligt at være i. Det vil kunne have betydning for barnets emotionelle sikkerhed, hvis det ægteskabelige forhold mellem forældrene præges af vrede. I stedet skal barnet skal opleve, at forældrene har en fælles front. At de har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede kommer også til udtryk i informanternes forældrepraksis. For begge informanter fylder det at snakke om vreden en del. Der ses hos begge informanter, at de hjælper deres sønner med at sætte ord på vreden. Begge informanter fremlægger også, at det er i orden, at deres sønner er vrede og at de viser det. Her opmuntrer forældrene sønnerne til at udtrykke vrede. Informanten i interview 1 foreslår også, hvad sønnen kan gøre, hvis han en anden gang ender med at blive vred på en af sine venner, hvor hun her opmuntrer ham til at vise og udtrykke sin vrede overfor vennen, ved at han skal fortælle sin ven, at det vennen gør, gør ham vred. Dette relaterer sig til, at informanten gerne vil have, at sønnen skal lære at udtrykke sin vrede ved at konfrontere andre på en pæn og direkte måde. Her ser hun også, at det at sønnen har været vred på sin ven, kan lære ham noget, ved at hun som sagt foreslår, hvad han kan gøre i en anden situation. Informanten i interview 2 ser også, at det at hendes søn har været vred på en i børnehaven, kan medføre læring, i form af at hun forsøger at sætte flere perspektiver på episoden, så sønnen kan se, at der er andre måder at se tingene på end hans eget. Begge informanter forsøger altså gennem flere forskellige måder at emotionssocialisere deres sønners vrede, og der ses forståelse for denne emotionssocialisering.

5. Diskussion

Dette kapitel vil indeholde en diskussion af projektet. Det vil først blive gjort med fokus på, hvad interviewet som metode og den tematiske analyse, har betydet for projektets resultater. Herefter vil der være overvejelser omkring, hvorvidt det er alt slags vrede, informanterne ikke vil have, at deres børn skal opleve. Efterfølgende vil der udfoldes en diskussion omkring den problematik, informanten i interview 2 fremlægger om, at hendes søn ikke er robust overfor vrede. Denne problematik omkring robusthed vil blive bredt ud til et større samfundsperspektiv med tråde til resiliens og konkurrencestaten. I kapitlet vil det også blive diskuteret, i hvor høj grad resultaterne kan generaliseres til andre lignende kontekster med udgangspunkt i den analytiske generalisering, hvor der her vil findes overvejelser i forhold til undersøge andre kulturer, interviewe mødre med døtre frem for sønner eller interviewe fædre. Dernæst præsenteres andre relevante teoretiske perspektiver til videre undersøgelser, hvor der her vil fremlægges et udviklingspsykologisk perspektiv og et systemteoretisk perspektiv og hvad det vil kunne bidrage med. Afslutningsvist vil der blive fremlagt hvad indeværende projekt kan siges at have bidraget med.

Alle disse ting tages op i diskussionen, fordi det er relevant at gøre sig overvejelser omkring, hvad projektets styrker og begrænsninger er, og for at sætte projektet i relation til det bredere samfund.

5.1 Diskussion af metode

I indeværende projekt har jeg anvendt interviewet som metode. I dette afsnit vil jeg fremlægge nogle af de ting, jeg finder relevante at diskutere i forhold til hvad det har betydet for mine resultater. Dette vil blive gjort overvejelser i forhold til om informanterne er i stand til at huske, hvad de gør, når de beretter om konkrete eksempler og hvad det om informanterne taler sandt eller ej betyder for projektets resultater. Dernæst vil der være overvejelser i forhold til den tematiske analyse jeg har anvendt i projektet, hvor det vil blive fremlagt, hvorvidt jeg blot har bekræftet min forforståelse, og om andre ville have fundet de samme temaer, som jeg har gjort. Der vil også forekomme en diskussion af, hvorvidt det er alt slags vrede informanterne ikke vil have at deres sønner skal opleve, når nu der i opgaven er et undertema om, at børn ikke skal opleve vrede. Afsnittet vil slutte af med overvejelser omkring de emotions-

socialiseringsprocesser, jeg ikke har fundet, at informanterne har forståelse får. Dette vil blive gjort i forhold til om, det er fordi de netop ikke har forståelse for disse, at jeg ikke har fremlagt dem, eller om det er en begrænsning ved den metode, projektet har anvendt, at disse ikke er blevet belyst.

Denne diskussion af metoden skal forsøge at gennemsigtgøre nogle af de styrker og begrænsninger, der har været ved indeværende projekt, og hermed overvejelser omkring dets betydning for projektets resultater.

5.1.1 Interviewet som metode

Når jeg foretager interviews af mine informanter for at få viden om, hvorvidt forældre har forståelse for den emotionssocialisering af vrede, der foregår i hjemmet, og hvordan dette kommer til udtryk, så er det kun det, som informanterne selv er bevidst om, eller det som informanten er villig til at dele, jeg kan få viden om. Sperling og Repetti (2018) fremlægger, at når forældre udfylder et spørgeskema omkring, hvordan de reagerer på deres barns emotioner, så giver dette et andet resultat, end når der er blevet foretaget observationer af, hvad forældre rent faktisk gør. På baggrund af dette mener de, at det kan være svært for forældre præcist at huske deres adfærd i konkrete situationer (Sperling & Repetti, 2018, p. 327). Dette er en relevant overvejelse i forbindelse med mit projekt, særligt når jeg undersøger, hvordan forældrenes forståelse af emotionssocialiseringen af vrede kommer til udtryk. For her bliver det relevant med forældrenes beskrivelser af konkrete situationer og hvad de gør i disse. Hvis der er ting forældrene ikke er bevidste om, at de gør, så betyder det, at der kan være måder hvor det kommer til udtryk i deres handlinger, at de har forståelse for den emotionssocialisering af vrede, der foregår, som jeg ikke får viden om gennem interviewet. Men når jeg har fokus på at undersøge, om forældrene har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede, så er jeg netop interesseret i at afdække det informanterne er bevidste om. At der foregår emotionssocialisering af vrede i hjemmet, som informanterne ikke er bevidste om, er jeg med min problemformulering ikke umiddelbart interesseret i, da jeg vil undersøge hvordan det kommer til udtryk, at de netop har forståelse for disse emotionssocialiseringsprocesser.

En kritik, der kan rettes mod interviewet som metode, er, at man ikke kan være sikker på, at det informanterne har fremlagt, er sandt (Kvale & Brinkmann, 2008, p.

278). I forbindelse med dette, så fremlægger Kvale og Brinkmann (2008, p. 278), at selvom det informanten fremlægger muligvis ikke er sandheden i forhold til det, der helt konkret sker i situationen, så fremlægger informanten den sandhed, denne har af opfattelsen af sig selv. Og det er netop det forældrene opfatter, de gør og de tanker og overvejelser de har omkring emotionssocialiseringen af vrede, jeg undersøger. Ses denne kritik i forhold til mit videnskabsteoretiske ståsted i hermeneutikken, så søger jeg ikke efter en endegyldig sandhed og en klar vurdering af, om det informanterne beskriver for mig er det, der præcist sker i praksis. Dog er det heller ikke uden betydning, om informanterne taler sandt. Det vil have betydning for mine fortolkninger, hvordan jeg vurderer informanternes udsagn. Dette i forhold til, at hvis jeg har en fornemmelse af, at det er sandt, det informanterne fremlægger, så kan jeg tolke mere direkte på det. Men hvis jeg derimod har en fornemmelse af, at de ikke fortæller mig sandheden, vil mine fortolkninger i stedet kunne bære præg af dette, og i stedet fokusere på, hvorfor de ikke fortæller sandheden og eksempelvis forsøger at fremstille sig selv bedre end de er. I dette projekt har jeg haft indtrykket af, at informanterne har fortalt mig sandheden. Dette er både i forhold til mit personlige indtryk af informanterne jeg har fået gennem den relation der opstår mellem interviewer og informant under interviewet, og fordi de i deres udsagn har afsløret sårbare sider af sig selv. Disse sårbare sider kommer eksempelvis til udtryk ved, at de fremlægger, hvordan de reagerer, når de bliver vrede på deres sønner, med tanker om, at det måske ikke altid er den bedste måde, de får utrykt deres vrede på. Derfor er mit indtryk ikke, at informanterne eksempelvis har forsøgt at fremstille sig selv bedre, end de er ved at lyve. På baggrund af dette mener jeg, at jeg ved anvendelse af interviewet som metode, godt kan udtale mig om, at informanterne viser, at de har forståelse for den emotionssocialisering af vrede, der foregår. Dette kommer til udtryk ved, at de har tanker om hvordan de skal udtrykke egen vrede når barnet er til stede og at de generelt undgår at udtrykke vrede, når deres barn er til stede. Dette med henvisning til, at barnet kan lære at udtrykke vrede gennem modeling. Derudover hjælper de barnet til at sætte ord på vreden, ved at de taler om det, og at det er acceptabelt, at barnet er vredt, hvilket de viser gennem den måde, de taler om vrede på og håndterer barnets vrede. De får altså utrykt overfor barnet i deres handlinger, at dets vrede er acceptabel. Det ses også ved, at de bruger meget tid på at snakke om vrede, og begge informanter mener, at det er gennem denne snak om vrede, at barnet lærer at håndtere egen vrede. Hvorvidt det også kan ses at komme til udtryk på andre måder, end hvad jeg med

interviewet har kunnet afdække, er ikke klart. Dette ville eksempelvis kunne have været undersøgt ved at supplere interviewet med observation i hjemmet. Her ville man kunne observere den emotionssocialisering af vrede, der foregår og med interviewet kunne undersøge, om informanterne har en forståelse det. At supplere interviewet med observationer har dog ikke været muligt grundet projektets omfang og tidsmæssige begrænsning. Jeg ser dog også, at interviewet giver mig mulighed for netop at undersøge, hvordan informanterne oplever tingene og få dem i tale i forhold til hvorvidt de har forståelse for disse emotionssocialiseringsprocesser af vrede, der foregår. Med udelukkende anvendelse af observation ville jeg kun kunne få indblik i, hvilke emotionssocialiseringsprocesser af vrede jeg ser i hjemmet, og ikke forældrenes refleksioner og tanker omkring disse. Derfor finder jeg, at min metode i form af interviewet har været bedst egnet til at besvare indeværende problemformulering, men at jeg samtidig ser, at en endnu mere nuanceret besvarelse kunne have kommet frem, ved at supplere interviewet med eksempelvis observationer.

Når jeg kun har anvendt interviewet som metode, betyder det, at jeg kan udtale mig om, at informanterne har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede. Dog kan denne dette godt komme til udtryk på flere måder, end dem jeg har afdækket med mit interview.

5.1.2 Den tematiske analyse

Jeg har anvendt den tematiske analyse til at analysere mine interviews, og i forbindelse hermed finder jeg det relevant med overvejelser omkring dennes betydning for min fremlagte analyse i kapitel 4. Særligt i forhold til, hvorvidt de temaer jeg har fundet, blot bekræfter den forforståelse jeg har haft. De temaer jeg i analysen fremlagde var følgende: Mor udtrykker vrede overfor sit barn; Holdninger til vrede; Snak om vrede. Som fremlagt med mit hermeneutiske ståsted så kan jeg som forsker ikke stå udenfor min forskning, men jeg bruger aktivt mig selv, når jeg eksempelvis foretager den tematiske analyse. I forbindelse med dette er det vigtigt at være gennemsigtig i forhold til ens forforståelse, så læseren kan vurdere, om man blot har forsøgt at bekræfte denne. Dette er særligt relevant, når det er mig, som ud af datamaterialet vælger hvilke temaer, der er relevante og anvendes i analysen. Jeg har i kapitel 3 under det videnskabsteoretiske afsnit om hermeneutikken (jf. Afsnit 3.1.1) fremlagt min forforståelse. Jeg mener, at i forhold til min forforståelse, så har den tematiske

analyse jeg har foretaget ikke blot søgt at bekræfte min forforståelse. At begge informanter er rigtig gode til at snakke med deres søn om vrede, og at snak om vrede fylder en stor del af interviewet, var ikke noget jeg forventede. Jeg havde derimod en forforståelse om, at vrede er en emotion, der kan være svær at snakke om. For at være gennemsigtig i forhold til min analyse, har jeg også fremlagt, hvordan jeg har udformet de forskellige temaer, så andre kan se, hvad der ligger til grund for de enkelte temaer. Ved brug af den tematiske analyse er det muligt, at andre havde dannet andre temaer på baggrund af interviewene, men dette anses i hermeneutikken ikke som et problem, da der her er fokus på, at det er legitimt, at en tekst kan tolkes på forskellige måder (Kvale & Brinkmann, 2008, p. 234). Men ved at forsøge at være gennemsigtig kan man se, hvad der ligger til grund for de fortolkninger jeg har foretaget. Dermed kan læseren vurdere mine resultater. Andre vil dog ikke være i stand til at foretage helt samme undersøgelse, idet man ved at interviewe de samme informanter med de samme spørgsmål, ikke vil kunne få de helt samme svar (Tinggaard & Brinkmann, 2010b, p. 491).

5.1.3 Er det altid vrede, der tales om under interviewet?

Min analyse er foretaget med det udgangspunkt, at der i interviewene bliver talt om vrede. Dog ses der i interviewene også eksempler på steder, hvor det ikke er tydeligt, at det er vrede, der her tales om, eller steder hvor der slet ikke tales om vrede. Eksempelvis i interview 1 er det særligt tydeligt i slutningen af interviewet, at informanten på et tidspunkt ikke længere snakker om vrede. Her spørger jeg ind til, om informanten oplever, at hendes PTSD også gør hende mere vred i andre situationer, end den ene hun har fremlagt, og om hun kan prøve at fortælle om det. Her begynder informanten at snakke om, at når hun er ude at handle, så kan der være nogle triggerer, der aktiverer angst i hende (Bilag 5, l. 627-674). Her har jeg vurderet, at det ikke er vrede hun taler om, selvom hun dog svarer på mit spørgsmål til hendes vrede. I stedet taler hun her om angst. Det har betydet, at fordi det netop er vrede og ikke angst dette projekt har fokus på, så har jeg valgt, ikke at inddrage det i min analyse. Her bliver det tydeligt, at der under et interview er en interaktion mellem interviewer og informant, og at informanten kan dreje interviewet i en anden retning, end hvad jeg som interviewer havde tænkt mig. Og her bliver det også tydeligt at jeg som forsker aktivt bruger mig selv, ved at jeg har valgt ikke at anvende dette i min analyse.

Dette fremgår også af de bilag jeg henviser til i afsnit 3.4, hvor jeg gennemgår hvordan analysen er foretaget. Her har læseren mulighed for at se, hvordan analysen er foretaget og vurdere dette.

Man kan også diskutere, om informanten i interview 2 egentlig taler om vrede i forhold til sin søn, da hun fremlægger, at hun bliver irriteret på ham frem for vred. Dette har jeg tolket som vrede, hvilket jeg også har fremlagt i analysen, idet informanten siger, at hendes irritation er en mild form for vrede, men at hun anvender ordet irriteret i stedet for vred, da hun sammenligner den form for vrede hun har når det handler om hendes søn, med hvor vred hun ved, hun kan blive (Bilag 5, l. 487-527). Dette også med henvisning til, at jeg med Møller (2018) har fremlagt, at vrede også kan være mild og ikke behøver at være intens (jf. Afsnit 2.1).

Det er svært for mig som interviewer, at have fuldt kontrol med, om informanterne altid taler om er vrede. Og dette er netop en af de ting, der kan stilles op som problematik, når man anvender interviewet som metode. For besvarelsen af min problemformulering betyder det, at jeg har tolket de ting informanterne siger enten som omhandlende vrede eller ej. Igen betyder det, at man som forsker og dermed den der fortolker interviewene, ikke kan stå udenfor, hvilket stemmer overens med det videnskabssteoretiske ståsted i form af hermeneutikken som indeværende projekt har udgangspunkt i. Derved kan andre tolke det anderledes, men jeg har forsøgt at være gennemsigtig ved at fremlægge hvordan analysen er foretaget. For besvarelsen af min problemformulering betyder det, at når jeg tolker det informanten i interview 1 fremlægger omkring triggere om angst som noget, der ikke omhandler vrede, så bliver dette heller ikke aktuelt at bruge i min analyse og derved heller ikke noget, der bidrager til besvarelsen af problemformuleringen. Og når jeg tolker informantens i interview 2's irritation som vrede, så kan jeg netop bruge den episode hun fremlægger i forhold til at besvare min problemformulering. Derfor har de fortolkninger, jeg foretager af informanternes udsagn, betydning for besvarelsen af min problemformulering.

5.1.4 Hvad med de måder at emotionssocialisere på jeg ikke finder? Kan informanterne ikke have forståelse for disse?

Med min analyse fremlægger jeg, at forældre har forståelse for den emotionssocialisering af vrede, der foregår, hvilket kommer til udtryk gennem de tanker og handlinger de fortæller om, især i forhold til modeling, hvor de ikke vil vise deres barn deres egen vrede. Også gennem det emotionelle klima med henvisning til, at det skal være stabilt og at mor ikke skal have uforudsigelige og voldsomme vredesreaktioner, og at det ægteskabelige forhold ikke skal skabe en dårlig stemning og et usikkert miljø, fordi det er fyldt med vrede. Forældrepraksisser spiller også ind ved at begge informanter bruger meget tid på at snakke med deres søn om vrede, ved at de foretager emotionscoaching, forsøger at forstå barnets vrede og støtte dets vredesreaktion og vise barnet, at det er i orden at det er vredt. Og de fremlægger hertil, at det er gennem snakken om vrede, at sønnen lærer at håndtere vreden. Disse emotionssocialiseringsprocesser tager udgangspunkt i The Tripartite Model som Morris et al. (2007) præsenterer, og som jeg har fremlagt i teoriafsnittet (jf. Afsnit 2.3.1). I denne model indgår der også andre måder, emotionssocialiseringen kan foregå på end dem, jeg har påpeget i analysen. Disse forskellige emotionssocialiseringsmåder som ikke er fremlagt er eksempelvis social reference, som er en del af observeringen, niche-picking, som er en del af forældrepraksisserne og udtryksfuldhed, som er en del af det emotionelle klima. At indeværende projekt ikke har fremlagt disse, i forhold til at man kan se, at forældre har forståelse for disse former for emotionssocialisering af vrede, kan afhænge af flere ting. Det kan både bunde i, at den interviewguide som indeværende projekts interviews bygger på, ikke har haft fokus på at få afdækket disse. Dette betyder, at man med en anden interviewguide, muligvis vil kunne se, at forældre også har forståelse for disse emotionssocialiseringsprocesser af vrede. Indeværende studie har bygget på en semi-struktureret interviewguide, hvorfor interviewet har båret præg af, hvad der for informanterne er vigtigt og relevant, og dermed er det også det, som den efterfølgende analyse har båret præg af. At disse emotionssocialiseringsstrategier ikke er blevet fremlagt i analysen, kan derfor også være fordi, forældrene ikke har forståelse for, at dette også er en del af emotionssocialiseringen af vrede. Hvis dette er tilfældet, kan forældrene jo derved netop ikke belyse, at de har forståelse for disse processer, hvilket kan forklare, at de ikke kommer til udtryk i analysen. For mere dybdegående at kunne afdække, hvorvidt forældre også har forståelse for disse

emotionssofialiseringsprocesser, må man foretage en ny interviewundersøgelse, hvor man i højere grad har fokus på at spørge ind til disse.

Dette betyder, at hvorvidt det også kan komme til udtryk gennem nogle af de emotionssofialiseringsprocesser, som ikke er blevet fremlagt i indeværende analyse, at informanterne har forståelse for den emotionssofialisering af vrede, der foregår, er uklart, og en af begrænsningerne ved indeværende studie. Dog kan indeværende studie pege på, at informanterne har forståelse for emotionssofialiseringen af vrede, som både kommer til udtryk gennem observering, forældrepraksisser og det emotionelle klima. Om der er endnu flere måder det kommer til udtryk på end dem, der er blevet fremlagt, er uklart. Dette betyder, at indeværende studie ikke nødvendigvis er afdækkende i forhold til de måder forståelsen af emotionssofialiseringen af vrede kan ses at komme til udtryk, men der er blevet fremlagt en række forskellige, som giver belæg for, at informanterne har en forståelse for det. Informanterne behøver netop heller ikke at være bevidst om alt den emotionssofialisering de foretager.

5.2 Er det alt slags vrede, sønnerne ikke skal opleve?

Begge informanter fremlægger, at vrede er en acceptabel følelse hos deres sønner, men de skal ikke vise dem deres egen vrede og udtrykker, at børn ikke bør opleve vrede. Hvordan hænger det sammen med den emotionssofialisering af vrede de gerne vil have, skal forgå, hvor han skal lære at udtrykke vrede på en god måde, men ikke skal opleve vrede? Der kan her være tale om, at det nødvendigvis ikke er alt slags vrede, de ikke vil have han skal opleve. Informanten i interview 1 fremlægger, at børn ikke skal opleve vrede og skældsord, og at hun ikke synes det var i orden, at hun reagerede så voldsomt ved at råbe ad sin søn, da hun blev vred. Dog udtaler hun, at man gerne må være vred, for vrede er en acceptabel følelse, og at man gerne må udtrykke den, hvis man gør det direkte og på en pæn måde. Dette kan vise, at det primært kan handle om, at informanten ikke mener, at sønnen skal opleve den form for vrede, hun finder voldsom, som netop er når man råber, som hun eksempelvis gjorde under episoden med sin eksmand, hvor hun sørgede for, at sønnen ikke var til stede. Derfor kommer det også til udtryk, at det nødvendigvis ikke er alt form for vrede, han ikke skal udsættes for, men nærmere bestemte former for vrede.

Informanten i interview 2 udtrykker også, at børn ikke skal opleve vrede. Især ikke vrede mellem sine forældre, da en fælles front mellem dem for informanten er vigtig. Dog vil hun samtidig også gerne vise sin søn, hvordan man kan være en tydelig voksen, og at det er vigtigt at lære at sætte grænser. Når hun taler om, hvordan hun reagerer, når hun bliver vred på ham, har hun overvejelser omkring, hvorvidt hun synes, at hendes reaktion passer til det, sønnen har gjort. Hun er ikke helt sikker på, at hendes reaktion er afstemt i forhold til det, sønnen har gjort, i eksemplet hvor han vil give hende et kram. Derved handler vreden muligvis mere for hende om, at den skal være passende i forhold til situationen, og at hun ikke synes, at hun altid reagerer passende når hun bliver vred. Det at sønnen ikke skal opleve vrede, handler dermed nok nærmere om, at han ikke skal opleve, at forældrene er vrede på hinanden, og hvis vreden er rettet mod ham, skal graden af vrede og reaktion også være passende, i forhold til det sønnen har gjort, som har udløst vreden.

Selvom begge informanter får fremlagt, at vrede ikke er noget, deres børn skal opleve, så tyder det på, at det i højere grad handler om, at det er bestemte former for vrede, og måske i særlig grad forældrenes vrede, de ikke skal opleve. I hvert fald ikke hvis der er tvivl om dens berettigelse, og hvis den er eksplosiv. Dette betyder i forhold til min problemformulering, at informanterne kan ses at være klar over, at de ikke selv vil vise sønnen de måder, de finder dårlige at udtrykke vrede på, da de er bevidste om, hvordan de agerer, når sønnen er til stede, mens de er vrede. Hermed forsøger de på sin vis at undgå noget af den modeling, som er en del af emotionssocialiseringen, hvor barnet observerer hvordan forældrene håndterer egen vrede. Ifølge Bandura (1977) og hans Sociale Indlæringsteori, er det primært gennem observation, at man lærer nye måder at reagere og håndtere situationer på, hvilket er det forældrene forsøger at undgå. Derved ses det her nærmere at være gennem direkte læring at sønnen lærer at håndtere sin vrede på, nemlig gennem de reaktioner forældrene har på barnets vrede. Dog foregår modeling også andre steder end i familien, såsom hos andre jævnaldrene eller andre voksne i barnets omgangskreds, hvilket indeværende projekt dog ikke har undersøgt. Dette betyder, at selvom forældrene forsøger at undgå at udtrykke vrede, når barnet er til stede, betyder det ikke, at der ingen modeling finder sted. Dermed er forældrene klar over, at modeling har betydning, men det nok ikke er den primære måde de forsøger at emotionssocialisere vreden på.

5.3 Robusthed og konkurrencestaten

I interview 2 fremlægger informanten, at hendes søn nok er mindre robust overfor vrede end andre børn (Bilag 5, l. 765-767, 777-780). Hvorfor er det et problem, at han ikke er robust overfor vrede? Og er det robust overfor egen vrede eller andres vrede? Moren fremlægger, at han egentlig er god til at håndtere sin egen vrede, og at han godt selv kan komme ud af vreden (Bilag 5, l. 644-645, 925-935). Derfor kan han siges at være robust over for egen vrede, ved at den ikke påvirker ham i længere tid ad gangen og at han godt kan regulere sin egen vrede (Bilag 5, l. 922-932). Derimod er det nok i højere grad andres vrede hun mener, at han ikke er robust overfor. I hvert fald andres vrede hvis den udtrykkes anderledes, end ved at bruge skyld, som informanten fremlægger, at hun gør. Men hvorfor er det et problem, at han ikke er robust overfor andre former for vrede? Kan dette relateres til nogle bredere tendenser der ses i samfundet?

Begrebet robusthed kan relateres til begrebet resiliens. Ifølge Sørensen (2016, p. 53) er mental resiliens et begreb, der på dansk blandt andet er blevet et synonym til begrebet robusthed. Og han fremlægger netop, at der i dagens Danmark er fokus på resiliens (Sørensen, 2016, p. 52f). Sørensen fremlægger også, at der ikke er enighed om, hvad resiliens præcist skal defineres som, men han tilbyder en definition hvor resiliens defineres som den psykiske proces, evne eller kapacitet som individet har til at håndtere livsproblemer (Sørensen, 2016, p. 45). Udover at være en del af psykologien er resiliens også blevet en del af kulturen og dens normer og værdier, og i dag har resiliens også har fået et politisk fokus (Sørensen, 2016, p. 52). Den forståelse af resiliens, der generelt set er udbredt og populær i Danmark, er den individfokuserede forståelse (Sørensen, 2016, p. 52f). Her er resiliens noget, der findes inde i individet. I modsætning hertil er den multidimensionelle resiliensforståelse, hvor man ser, at resiliens også kan ligge i omgivelserne (Sørensen, 2016, p. 50). At det er den individfokuserede resiliensforståelse, der i dag har vundet indpas mange forskellige steder i samfundet hænger sammen med, at livet i dag er sårbart overfor kriser, traumer og modgang (Sørensen, 2016, p. 54). Dette har medført, at mennesker kan have tendens til at opleve følelser af håbløshed og afmagt, fordi det senmoderne samfund vi lever i, er uvist (Garbarin, 2011 if. Sørensen, 2016, p. 53). Og resiliens er også blevet et begreb som i dag betyder lighed mellem at være velfungerende under de udfordrende

omstændigheder, der er i dag, og det at være psykisk velfungerende (Sørensen, 2016, p. 55). Hermed bliver begrebet resiliens særligt relevant til at forbedre individets psykiske kompetencer og dermed til at komme ud over denne sårbarhed (Sørensen, 2016, p. 54). Dette betyder også, at når løsningen på problemerne er at øge den enkeltes resiliens, så skal løsningen også findes inde i det enkelte individ (Sørensen, 2016, p. 54). Denne individuelle resiliensforståelse kan ses at trække tråde til udbredelsen af neoliberalisme og herunder også konkurrencestaten (Sørensen, 2016, p. 55). Her er fokus på, at borgerne i det konkurrencebaserede samfund skal lede sig selv og forsøge at optimere sig selv, da de er blevet til en menneskekapital (Sørensen, 2016, p. 55f). Med konkurrencestaten italesættes staten som usikker, og ude af stand til at beskytte borgerne i det konkurrencesamfund, der eksisterer (Sørensen, 2016, p. 57). Dermed bliver de sociale risici individualiseret, og det bliver den enkeltes ansvar at sørge for eget liv og psykisk velbefindende, ved at denne må arbejde på at styrke og vedligeholde sin psykiske styrke (Sørensen, 2016, p. 57). Dermed skal individet være i stand til at tilpasse sig de ændringer, der hele tiden forekommer og som denne ingen indflydelse har på (Sørensen, 2016, p. 57). Dertil fremlægges det også, at der i dag er kommet et fokus på, at øge børns resiliens, fordi børn kan have en særlig tendens til at mangle kompetencer, i forhold til at håndtere de udfordringer, der kan være i livet (Noble & McGrath, 2013 if. Sørensen, 2016, p. 53).

Ses dette i relation til, at informanten i interview 2 fremlægger at hendes søn ikke er robust nok overfor vrede og at dette kan være et problem, kan det også bredes ud til det fokus, der i samfundet er på resiliens. For hvis hendes søn ikke er ordentligt i stand til at håndtere andres vrede, og er sårbar når nogen bliver vred på ham, vil dette kunne betyde, at han får svært ved at fungere i det konkurrencebaserede samfund, hvor man netop må være resilient, idet staten ikke kan beskytte en. Dette betyder, at hvis han ikke er robust overfor andres vrede, er det et problem for samfundet, som har brug for, at individerne er resiliente og kan håndtere den usikkerhed og sårbarhed, der er en konsekvens af den tid vi lever i. Derfor er det nødvendigt, at han kan udnytte sine fulde potentialer, og for at blive den optimale udgave af sig selv som menneskekapital, at han bliver mere robust og ikke påvirkes så meget af andres vrede. Dermed kan moderens bekymringer om, at sønnen ikke er særlig robust overfor andres vrede, og at han dermed påvirkes meget af den, ses at have tråde til nogle bredere samfundstendenser, hvor den enkelte må tage vare på sig selv.

5.4 Hvilke kontekster kan indeværende undersøgelser generaliseres til?

I forhold til indeværende projekt er det relevant at overveje hvorvidt resultaterne kan generaliseres. Kvale og Brinkmann (2008, p. 288) fremlægger, at i forhold til at generalisere ud fra anvendelsen af kvalitative interviews, så handler det her om, hvorvidt man kan overføre den viden, man har fået til andre situationer, frem for hvorvidt man kan generalisere globalt ud fra sine resultater. I forbindelse med dette fremlægger de den form for generalisering, som kaldes analytisk generalisering. Demuth (2018, p. 81) fremlægger at den analytiske generalisering er den, som oftest anvendes inden for kvalitativ forskning. Med denne form for generalisering, må man tage højde for konteksten, når man skal se på, hvorvidt man kan generalisere fra en situation til anden (Demuth, 2018, p. 81). Her skal man se på de forskelle og ligheder, der er mellem to situationer, og ud fra det bedømme, hvor meget de ligner hinanden og om man herfra kan generalisere (Kvale & Brinkmann, 2008, p. 289). Hvis der generaliseres til en lignende kontekst med mødre med sønner som bor i Danmark, vil der sandsynligvis være rigtig mange af de samme forhold, der gør sig gældende. Dette med relation til at den kultur man lever i, har nogle visningsregler for vrede, hvorfor mødre i Danmark og med en dansk kultur vil være underlagt de samme visningsregler. Derfor kan indeværende resultater være vejledende for, hvad man vil kunne finde i andre situationer.

Jeg vil nu diskutere, om man kan generalisere indeværende studies resultater bredere, til også at kunne generaliseres til døtre, fædre og andre kulturer.

5.4.1 Barnets køn

I dette projekt har begge informanter været kvinder med hver sin søn. Thomassin og Seddon (2019, p. 258) har fundet, at mødre har implicite attituder i forhold til hvordan henholdsvis drenge og piger bør udtrykke vrede. I deres studie fandt de, at mødre generelt finder det mere acceptabelt for piger at udtrykke vrede end drenge (Thomassin & Seddon, 2019, p. 259). Dette fremlægger de ikke stemmer overens med, at andre studier har fundet, at mødre finder det mere acceptabelt for drenge at udtrykke vrede end piger (eks. Chaplin et al., 2005 if. Thomassin & Seddon, 2019, p. 259). Men de fremlægger dog, at deres resultater stemmer overens med, at det generelt i samfundet anses som mere acceptabelt, at piger udtrykker emotioner end dren-

ge (Gross & John, 1995 if. Thomassin & Seddon, 2019, p. 259). Sperling og Repetti (2018) peger også på, at tidligere forskning har vist, at forældre har tendens til at være mere opmærksomme på vrede drenge og ignorere vrede piger (Brody, 1995 if. Sperling & Repetti, 2018, p. 327). Dog fremlægger Sperling og Repetti (2018, p. 335) også, at i deres undersøgelse finder de ikke nogen forskel på, at piger bliver mere ignoreret, når de er vrede, end drenge gør. Der er ud fra disse studier ikke noget klart svar på, om vrede er mest accepteret hos drenge eller piger, eller om der ikke fremkommer nogen forskel mellem de to køn. Man bør derfor i forhold til indeværende studies resultater være opmærksom på, at det ikke er sikkert, at man vil få samme resultater, hvis man undersøger forældre til piger. Dette med overvejelser om, at det kan være, at man i stedet vil finde, at vreden enten fremstår mere eller mindre acceptabel, hvorfor mødrene muligvis vil have tendens til enten at snakke mere eller mindre med deres døtre om vrede, end de i indeværende studie gør med deres sønner. Dette betyder, at der ud fra indeværende studie ikke direkte kan generaliseres til, hvordan det forholder sig, hvis der er tale om mødre til piger. Dette vil man i stedet være nødt til at undersøge ved at interviewe informanter med døtre.

5.4.2 Forældrens køn

Da begge informanter er kvinder, bør man også overveje, hvorvidt resultaterne kan overføres til undersøgelser af fædre. Thomassin og Seddon (2019, p. 258) finder eksempelvis, at mødres reaktioner på barnets vrede er mere støttende end fædres. Og man har også fundet, at mødre foretager mere emotionscoaching end fædre (Gerhardt et al., 2019, p. 211; Zeman et al., 2010, p. 78). For resultaterne af indeværende studie betyder det, at man ikke nødvendigvis ville se, at det at tale om vreden fylder lige så meget, hvis informanterne havde været fædre frem for mødre. Og dette vil også kunne betyde, at fædre ikke på samme måde forsøger at vise sit barn, at vreden er så accepteret som de kvinder, der deltog i interviewene gjorde. Dermed kan det være på andre måder at forståelsen for emotionssocialiseringen af vrede kan komme til udtryk hos fædre. For at afklare dette, bliver man nødt til at interviewe fædre. Dog peger de fremlagte studier på, at man ikke kan generalisere indeværende undersøgelses resultater til undersøgelser hvor fædre deltager. Dog finder Thomassin og Seddon (2019, p. 259), at fædre ikke påvirkes af barnets køn i forhold til socialisering af vrede, hvilket mødre i højere grad bliver. Derfor kan det betyde, at de resultater man

finder for fædre, i højere grad vil være mulige at overføre mellem sønner og døtre, hvorimod dette, som fremlagt, er mere tvivlsomt for mødre.

5.4.3 Kulturelle forskelle

I forhold til de kulturelle forskelle der kan være, bør man også gøre sig overvejelser omkring dette, når man skal se på, hvorvidt man kan generalisere til andre kontekster. Informanterne fremlægger, at der er bestemte måder, de vil have, at deres sønner skal lære at udtrykke vrede på, hvor man bør være direkte og tydelig, så folk ved, hvor ens grænse er, og så de forstår, at det ikke er i orden, det de gør. Her er der fokus på, at man gerne må være vred og udtrykke den vrede, men at det skal være på en bestemt måde, som kan leve op til de visningsregler, der er i Danmark. At de i det hele taget finder det godt, at deres børn lærer at udtrykke vrede, kan især siges at afspejle den danske kultur, de lever i. Friedlmeier et al. (2011, p. 411f) fremlægger, at forældre i vestlige lande tolererer, at børn viser vrede og kommunikerer omkring vrede mere, end forældre i østasiatiske lande gør, hvor det at udtrykke vrede i stedet ses som noget, der forstyrrer de interpersonelle forhold, hvilket her vægtes højt. Derfor vil vrede i østasiatiske lande oftere ses som en emotion, der skal kontrolleres (Friedlmeier et al., 2011, p. 412). Denne kulturelle forskel påpeger Markus og Kitayama (1991) også. De fremlægger, at i vesten har man tendens til at se selvet som noget uafhængigt, hvorimod de i eksempelvis Asien nærmere ser selvet som noget indbyrdes afhængigt (Markus & Kitayama, 1991, p. 224f). Hertil fremlægger de, at en emotion som vrede fremmer det uafhængige selv, og derfor er mindre almindeligt at udtrykke i kulturer, som ser selvet som indbyrdes afhængigt (Markus & Kitayama, 1991, p. 225). Dermed vil der være større tendens til, at man ser at individer udtrykker vrede, og oplever vrede i vestlige lande som er uafhængige selver frem for i eksempelvis asiatiske lande med indbyrdes afhængige selver (Markus & Kitayama, 1991, p. 235).

Dette betyder, at når jeg har fremlagt, at informanterne har en forståelse for den emotionssocialisering af vrede, der foregår, så vil dette også kunne gøre sig gældende i ikke-vestlige lande. Men den måde det i indeværende studie ses at komme til udtryk ved, at de taler meget om vreden, fordi det er i orden at være vred, så vil netop denne snak om vrede eller accept af vrede ikke blot kunne generaliseres og overføres til andre kulturer. Dermed bliver det vigtigt at have for øje, at forskellige kulturer har

forskellige syn på vrede, og derfor vil deres forståelse for emotionssocialiseringen af vrede også komme forskelligt til udtryk. Derfor kan studiets resultater med stor sandsynlighed ikke generaliseres til ikke-vestlige lande, og man må derfor have særligt øje på kulturforskelle i forsøget på generalisering.

5.4.4 Emotionssocialisering af andre emotioner

Det kan også overvejes, hvorvidt de processer jeg har fremlagt, også gør sig gældende for emotionssocialisering af andre emotioner end vrede. Dette kan indeværende projekt dog ikke udtale sig om, da det kun har undersøgt vrede. Dog kan man forestille sig, at særligt det informanterne fremlægger om, at børn ikke skal opleve vrede, ikke gør sig gældende for eksempelvis glæde. Eller når informanten i interview 2 fremlægger, at hende og hendes mand har snakket om, at det at vise vrede foran deres børn ikke er noget de gør, eller at det ikke er acceptabelt for voksne at være vrede, ikke vil gøre sig gældende, hvis det eksempelvis handlede om glæde. For at afklare dette må man undersøge, hvordan det egentlig forholder sig i forhold til andre emotioner og om der eventuelt kan findes ligheder mellem disse.

5.4.5 Opsamling

Ud fra ovenstående diskussion fremkommer det, at man må være særligt opmærksom på, hvilken kontekst det er, man forsøger at generalisere til, når man vil se på, hvorledes man kan overføre indeværende projekts resultater til andre kontekster.

Dette kan som den analytiske generalisering påpeger primært kun gøres til en lignende kontekst. Her vil det særligt være vigtigt at være bevidst om, at kulturelle forskelle kan have stor betydning, da vrede ikke på samme måde er en acceptabel emotion at udtrykke i andre kulturer. Det er ikke tydeligt hvorvidt mødre har tendens til at reagere på pigers vrede på samme måde, som de gør på drenges, hvorfor det ikke vides, om resultaterne her er mulige at overføre til en kontekst, hvor man havde interviewet mødre til døtre. Samtidig er det heller ikke sikkert at man kan overføre resultaterne til hvis man undersøgte fædre, da forskning peger på, at fædre emotionssocialiserer på en anden måde end mødre gør. Det forhold, at forældre har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede vil med stor sandsynlighed også gøre sig gældende i andre kontekster, men hvorledes dette kommer til udtryk, vil kunne variere meget på tværs af kulturer og køn på både forældre og børn. Samtidig kan man heller

ikke blot overføre resultaterne til andre emotioner, da indeværende studie udelukkende har undersøgt vrede. Men man kan forestille sig, at der vil være andre forhold, der gør sig gældende ved eksempelvis en emotion som glæde. Dog kan indeværende studies resultater være vejledende for, hvad man vil kunne få af resultater hvis man undersøgte flere danske kvinder med sønner og om disse har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede og hvorledes dette kommer til udtryk.

5.5 Andre teoretiske perspektiver

Når man vælger et perspektiv at analysere og forstå tingene ud fra, vil dette altid udelukke andre perspektiver. I forhold til dette vil jeg kort fremlægge, hvad andre relevante perspektiver til videre undersøgelse ville kunne bidrage med. Selvom jeg mener disse kunne være relevante, er de ikke blevet anvendt i dette projekt. I projektet har jeg teoretisk beskæftiget mig med, hvordan emotionssocialisering foregår, for at kunne finde ud af, om informanterne er bevidste om disse processer og hvordan dette udtrykkes.

I forhold til at det interview projektet bygger på havde fokus på emotionssocialisering af vrede og om forældre har forståelse for dette, samt hvordan det kommer til udtryk, kan et udviklingspsykologisk perspektiv også give et relevant bidrag. Dette ved, at det kunne give mulighed for at se på, hvad netop den måde emotionssocialiseringen af vrede, der fremkommer hos informanterne, kan have af betydning for den udvikling barnet gennemgår. Dette kunne være relevant, idet man har fundet sammenhæng mellem, at hvis forældrene er emotionelt dysregulerede og derfor har tendens til at underkende barnets emotioner, vil dette kunne betyde, at barnet også bliver emotionelt dysreguleret (Buckholdt et al., 2014, p. 329). Der er således en sammenhæng mellem den måde forældre responderer på barnets emotioner og hvorvidt barnet kan risikere at udvikle problemer i forhold til emotionsregulering (Buckholdt et al., 2014, p. 330). Fordi den måde forældrene reagerer på barnets vrede på, kan have betydning for barnets evne til at udvikle en tilpasset emotionsregulering, ville det være relevant med overvejelser omkring hvilken betydning det kan have, når informanterne udtrykker egen vrede og reagerer på barnets vrede på bestemte måder. Dette i forhold til om forældre har forståelse for de konsekvenser, de måder de re-

sponderer eller ikke responderer på, kan have. Dette har dog ikke været fokus for indeværende opgave, men til fremtidig undersøgelse kunne det være både interessant og relevant.

Det kunne også have været interessant at supplere studiet med et systemteoretisk udgangspunkt. For min undersøgelse gælder det, at jeg primært har haft fokus på hvad informanten gør, siger og oplever, og derved ikke haft særlig meget fokus på barnet. Det systemteoretiske udgangspunkt kunne være relevant, særligt i forhold til at Morris et al. (2007, p. 357) fremlægger, at barnets karaktertræk også spiller ind på emotionssocialiseringen. Dette kan eksempelvis ses ved, at barnets temperament kan have betydning for, hvordan det er effektivt og acceptabelt at reagere, når barnet bliver vredt (Morris et al., 2007, p. 375). Med et systemteoretisk udgangspunkt vil der komme et større fokus på det samspil, der er mellem forælder og barn i forhold til emotionssocialisering. Hermed kunne der også komme fokus på, at informantens forståelse for emotionssocialisering kan være præget af, hvorledes barnet har tendens til at reagere på den måde informanten foretager emotionssocialisering på.

5.6 Projektets bidrag

Indeværende studie har fremlagt, at informanterne har forståelse for den emotionssocialisering af vrede der foregår, hvilket kommer til udtryk på forskellige måder. Det ses eksempelvis ved, at de har tanker om, hvordan de gerne vil have at deres sønner lærer at udtrykke vrede, og derved forsøger at undgå at vise dem de dårlige måder, de selv kan komme til at udtrykke vrede på. Generelt forsøger de ikke at udsætte sønnerne for deres egen vrede eller at vise dem, at de er vrede. Derudover har de også tanker om, at det er vigtigt at tale om vreden, og at det er en af grundene til, at deres sønner er gode til at håndtere egen vrede. Med projektets fokus på, om forældre har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede, får forældrenes tanker og oplevelser fokus. Dermed har indeværende projekt flyttet fokus væk fra hvilke konsekvenser den emotionssocialisering forældrene foretager kan have for barnets udvikling af emotionsregulering, og i stedet undersøgt om forældrene har forståelse for, at der foregår emotionssocialisering af vrede, når de foretager forskellige ting, og hvordan dette kommer til udtryk. Dermed er der med indeværende projekt kommet fokus

på, at informanterne har forståelse for emotionssocialisering af vrede, som både ses at komme til udtryk gennem observering, forældrepraksisser og det emotionelle klima. Dermed vil man i fremtiden også kunne tage højde for, at forældre faktisk er bevidste om flere af de her emotionssocialiseringsprocesser, som ligger til grund for deres handlinger og at dette også bliver udtrykt i deres handlinger. Dermed kan der komme en forståelse af, at forældre ikke blot foretager emotionssocialisering af vrede, men også ses som individer, der har en forståelse for denne emotionssocialisering gennem de tanker, de har om, hvad det betyder det de gør i forhold til barnets udvikling af emotionsregulering af vrede. Dette kan i praksis give fokus på, at man ikke blot vejleder forældre, i forhold til hvordan de bør foretage emotionssocialisering, men at man her er opmærksom på, at forældre har en forståelse for disse emotionssocialiseringsprocesser og at der er et samspil mellem den forståelse og de handlinger de foretager sig.

5.7 Delkonklusion

I dette kapitel er der blevet fremlagt en række diskussioner. Kapitlet startede ud med at diskutere, hvad det har betydet, at indeværende projekt har anvendt interviewet som metode. Her blev det fremlagt, at det kan være, at de måder forældre udtrykker at de har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede muligvis godt kan komme til udtryk på flere måder, end hvad indeværende projekt har været i stand til at afdække. Dette ville eksempelvis kunne afklares ved at foretage et nyt interview med større fokus på disse former for emotionssocialisering, eller ved at supplere interviewet med observationer i hjemmet. Det blev også fremlagt, at med interviewet er der et samspil mellem interviewer og informant, som betyder, at man som interviewer ikke har fuldt kontrol med, hvad informanten snakker om, og derfor kan dette afspejles i, at der er steder i analysen, hvor jeg som forsker har foretaget vurderinger i forhold til, om der er tale om vrede her eller ej. Disse vurderinger har jeg forsøgt at være gennemsigtige med, da jeg har vedlagt hvorledes den tematiske analyse er foretaget. Derfor kunne andre godt have dannet andre temaer, men dette er ikke et problem med det videnskabsteoretiske ståsted i hermeneutikken, som indeværende projekt har.

Jeg har i dette kapitel også fremlagt overvejelser omkring, at det nok ikke er alt form for vrede, informanterne ikke vil have at deres børn skal opleve, selvom det er det de umiddelbart fremlægger i interviewet. Her handler det nok nærmere om bestemte former for vrede, og muligvis primært vrede mellem forældrene, og vrede hvis den er for voldsom eller uberettiget. Der er også blevet trukket tråde fra det informanten i interview 2 fremlægger om, at hendes søn ikke er robust nok i forhold til vrede, ud til nogle bredere samfundstendenser i forhold til det fokus, der er på resiliens under den nuværende konkurrencestat. Her er det blevet fremlagt, at det ifølge disse samfundstendenser er et problem for sønnen, hvis han ikke bliver mere robust overfor vrede, idet han skal optimere sig selv som menneskekapital og staten ikke er i stand til at tage sig af ham. Så at informanten er bekymret for sin søn, kan også ses at række ud over den bekymring man som mor altid kan have for, om ens børn skal klare sig, ved at den kan afspejles i samfundstendenserne, og dermed også viser, at individerne præges af den kultur og det samfund de lever i.

Der er også blevet fremlagt overvejelser i forhold til hvorvidt indeværende projekts resultater kan generalisere ved anvendelse af den analytiske generalisering. Her blev det fremlagt, at resultaterne kan være vejledende, i forhold til hvad man vil kunne finde i en lignende kontekst. Men hvis man vil forsøge at overføre resultaterne til en kontekst, hvor det eksempelvis er fædre, der interviewes eller mødre med døtre, så er det ikke sikkert, at den måde det kommer til udtryk på at informanterne har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede, vil være den samme. Dog kan det at informanterne har forståelse for emotionssocialiseringen godt gøre sig gældende i disse kontekster også. Dette vil også kunne være tilfældet, hvis man undersøgte en anden kultur, men man skal her være særligt opmærksom på, at der er flere kulturer, hvor vrede ikke er en acceptabel emotion, og derved vil forståelsen for emotionssocialiseringen også komme til udtryk på anden vis.

Der blev også til videre undersøgelse fremlagt, at særligt et udviklingsteoretisk perspektiv eller et systemteoretisk perspektiv kunne være interessant. Dette i forhold til at man med disse vil kunne se på de konsekvenser, det kan have, at forældrene emotionssocialiserer vrede på den måde de gør, og ved at man vil kunne have mere fokus på det samspil, der er mellem forælder og barn, idet dette også spiller ind på emotionssocialiseringen. Afslutningsvist blev det fremlagt, at indeværende projekt har bidraget med fokus på, at forældre har forståelse for disse emotionssocialiseringsprocesser af vrede, som kommer til udtryk på forskellig vis. Dermed er forældre ikke

blot nogen, der foretager emotionssocialisering, men de har en forståelse for det de gør. Dette rækker ud over, at megen anden forskning forsøger at vise, hvilke konsekvenser forskellige måder emotionssocialisering kan foregå på, kan have. Dermed gøres forældrene i indeværende projekt til mere aktive agenter med tanker og holdninger til deres handlinger. Denne viden vil man kunne bruge til videre forskning ved at man her kan have mere fokus på den forståelse forældre har af emotionssocialisering når man også undersøger de konsekvenser deres emotionssocialisering kan have. Samtidig kan det bruges i praksis ved at man her kan inddrage forældrene aktivt ved gennem samtale at få fokus på om de har forståelse for disse emotionssocialiseringsprocesser og det samspil der er mellem den forståelse og de handlinger de foretager sig. Derved kan man komme ud over blot at vejlede forældre, men også have fokus på de forestillinger, de har der ligger til grund for deres handlinger.

6. Konklusion

I dette speciale er følgende problemformulering blevet undersøgt: Har forældre forståelse for emotionssocialiseringen af vrede, og hvordan kommer det til udtryk?

I indledningen blev det fremlagt, at det er vigtigt at lære at regulere sine emotioner passende, da problemer med emotionsregulering, og herunder især de negative emotioner og vrede, kan få psykopatologiske konsekvenser for individet. Det er igennem emotionssocialisering, at man lærer, hvordan vreden skal reguleres og udtrykkes på en passende måde. Forældre spiller en vigtig rolle i forhold til denne emotionssocialisering. Derfor har indeværende projekt haft fokus på, om forældre har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede. Der blev med The Tripartite Model fremlagt tre overordnede måder, emotionssocialisering i familien kan siges at foregå på. Dette er gennem observering, forældrepraksisser og det emotionelle klima. For at undersøge om forældre har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede, og hvorledes dette kommer til udtryk, blev der foretaget interviews af to informanter. Disse interviews blev analyseret ved brug af den tematiske analyse. Med brug af denne, blev der dannet følgende tre temaer: Mor udtrykker vrede overfor sit barn; Holdninger til vrede; Snak om vrede. Disse tre temaer viste, at informanterne har forståelse for emotionssocialiseringen af vrede. Dette kom til udtryk ved, at de var opmærksomme på, at modeling er en af de måder, barnet lærer, hvordan denne kan udtrykke sin vrede. Her havde informanterne overvejelser om, hvordan det er passende at udtrykke vrede, og de var bevidste om, hvordan de udtrykte deres vrede, hvis deres søn var til stede. Dette for at han ikke lærte en dårlig måde at udtrykke vrede på, ved at se dem gøre det. Børnene skulle i det hele taget helst ikke opleve, at informanterne var vrede, slet ikke hvis denne ifølge dem selv, ikke var passende udtrykt. Forståelsen for emotionssocialisering kom også til udtryk ved, at den ene informant havde tanker om, at det er et problem, hvis hun reagerer for voldsomt og uventet når hun bliver vred, da det kan blive et psykisk traume for sønnen. Hermed har hun forståelse for, at hendes måde at udtrykke vrede på kan have betydning for barnet og det klima der er i familien. Den anden informant havde med sin mand aftalt, at vrede imellem dem ikke var noget, de skulle vise foran deres søn. I stedet er det vigtigt, at der er en fælles front mellem forældrene. Disse to ting kan knyttes til det emotionelle klima, hvor et uforudsigeligt og ustabil miljø vil være dårligt for barnets emotionelle sikkerhed og udvikling, og de ægteskabelige konflikter kan spille ind på det klima, der er i familien, ved at det

også påvirker barnet og dets emotioner. Forståelsen kommer også til udtryk gennem de forældrepraksisser, der foregår. Begge informanter fremlægger, at de snakker meget om vrede med deres sønner. I forbindelse med dette fremlægger de, at det netop er gennem den snak, de har om vrede, at deres sønner lærer at håndtere egen vrede, hvilket begge sønner er gode til. At snakke om vrede foregår både, når sønnerne er vrede på deres mødre eller på venner, når mødrene har været vrede på deres sønner og også mere generelt, hvis sønnerne har oplevet, at nogen var vrede. Dermed kommer det, at forældrene har forståelse for emotionssocialiseringen, til udtryk på forskellige måder i interviewene, som både kan ses at relatere sig til aspekter af observering, forældrepraksisser og det emotionelle klima. I diskussionen blev det fremlagt, at det er muligt, at den forståelse informanterne har for emotionssocialiseringen, godt kan komme til udtryk på andre måder, end dem som indeværende studie har været i stand til at afdække. Dette betyder, at det ikke nødvendigvis kun er de fremlagte måder, det kommer til udtryk på, at informanterne har forståelse for i forhold til emotionssocialiseringen af vrede. Dette er netop en af de begrænsninger, der er blevet fremlagt ved indeværende projekt, med udgangspunkt i dets anvendelse af det semi-strukturerede interview. Dette betyder nemlig, at det er det, som for informanterne fremstår relevant at tale om, som interviewet præges af, og ikke et strengt sæt spørgsmål, der må følges. I forhold til hvorvidt indeværende projekts resultater kan være vejledende for, hvad man i andre situationer vil finde frem til, må man med udgangspunkt i den analytiske generalisering se på, hvor meget de forskellige kontekster minder om hinanden. I forbindelse hermed blev det fremlagt, at projektets resultater ikke nødvendigvis vil kunne generalisere, hvis man havde undersøgt mødre med døtre frem for sønner, som indeværende projekt har gjort. Ligeledes hvis man interviewede fædre, havde de samme forhold nødvendigvis heller ikke gjort sig gældende. Man må være opmærksom på, at man ikke nødvendigvis kan generalisere til andre kulturer, som ikke ligger i vesten, idet vrede i flere kulturer ikke anses som en acceptabel emotion. Derfor kan indeværende resultater primært siges at være vejledende for kvindelige informanter i Danmark og med en dansk kultur. hvor mødre kan siges at have forståelse for emotionssocialiseringen af vrede. Dette kan komme til udtryk gennem modeling, gennem overvejelser omkring hvad en voldsom vredesreaktion og hvad vrede mellem forældrene kan betyde for det emotionelle klima, og ved at der snakkes meget om vrede, som ifølge informanterne er den måde, barnet lærer at håndtere vrede på.

7. Litteraturliste

- Andersen, H., & Koch, L. (2015). Hermeneutik og fænomenologi. In M. H. Jacobsen, K. Lippert-Rasmussen, & P. Nedergaard (Eds.), *Videnskabsteori - i statskundskab, sociologi og forvaltning* (3. ed, pp. 205–250). Hans Reitzels Forlag.
- Azizi, A., Mohammadkhani, P., Pourshahbaz, A., Doulatshahi, B., & Moghaddam, S. (2018). Role of emotion regulation in psychopathology. *Iranian Rehabilitation Journal, 16*(2), 113–120. <https://doi.org/10.32598/IRJ.16.2.113>
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory* (pp. 15-56) Prentice-Hall.
- Bandura, A. (2011). But What About that Gigantic Elephant in the Room? In R. Arkin (Ed.), *Most Underappreciated: 50 prominent social psychologists describe their most unloved work*. (pp. 51–60). Oxford University Press.
- Bandura, A. (2016). The power of observational learning through social modeling. In R. J. Sternberg, S. T. Fiske, & D. J. Foss (Eds.), *Scientists Making a Difference: One Hundred Eminent Behavioral and Brain Scientists Talk about their Most Important Contributions* (pp. 235–239). Cambridge University Press.
- Bariola, E., Gullone, E., & Hughes, E. K. (2011). Child and Adolescent Emotion Regulation: The Role of Parental Emotion Regulation and Expression. *Clinical Child and Family Psychology Review, 14*(2), 198–212. <https://doi.org/10.1007/s10567-011-0092-5>
- Bariola, E., Hughes, E. K., & Gullone, E. (2012). Relationships Between Parent and Child Emotion Regulation Strategy Use: A Brief Report. *Journal of Child and Family Studies, 21*(3), 443–448. <https://doi.org/10.1007/s10826-011-9497-5>
- Berk, L. E. (2014). *Child Development* (9. ed., pp. 400-445). Pearson Education.
- Block, E. S., & Erskine, L. (2012). Interviewing by telephone: Specific considerations, opportunities, and challenges. *International Journal of Qualitative Methods, 11*(4), 428–445. <https://doi.org/10.1177/160940691201100409>

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
<https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brinkmann, S. (2013a). *Kvalitativ udforskning af hverdagslivet* (pp. 12-158) Hans Rietzels Forlag.
- Brinkmann, S. (2013b). *Qualitative interviewing* (pp. 1-81) Oxford University Press
- Brinkmann, S. (2015). Forståelse og fortolkning. In M. Hviid Jacobsen, K. Lippert-Rasmussen, & P. Nedergaard (Eds.), *Videnskabsteori - i statskundskab, sociologi og forvaltning* (3. ed., pp. 69-98). Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2010). Introduktion. In S. Brinkmann & L. Tanggaard (Eds.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (pp. 17-24). Hans Reitzels Forlag.
- Buckholdt, K. E., Parra, G. R., & Jobe-Shields, L. (2014). Intergenerational Transmission of Emotion Dysregulation Through Parental Invalidation of Emotions: Implications for Adolescent Internalizing and Externalizing Behaviors. *Journal of Child and Family Studies*, 23(2), 324–332.
<https://doi.org/10.1007/s10826-013-9768-4>
- Caiozzo, C. N., Yule, K., & Grych, J. (2018). Caregiver behaviors associated with emotion regulation in high-risk preschoolers. *Journal of Family Psychology*, 32(5), 565–574. <https://doi.org/10.1037/fam0000425>
- Clarke, V., & Braun, V. (2014). Thematic Analysis. In A. C. Michalos (Ed.), *Encyclopaedia of Quality of Life and Well-Being Research* (pp. 6626–6628). Springer.
- Colder, C. R., & Stice, E. (1998). A longitudinal study of the interactive effects of impulsivity and anger on adolescent problem behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 27(3), 255–274. <https://doi.org/10.1023/A:1022889202419>
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487–496. [77 af 81](https://doi.org/10.1037/0033-</p></div><div data-bbox=)

- Davies, P. T., & Cummings, E. M. (1998). Exploring Children's Emotional Security as a Mediator of the Link between Marital Relations and Child Adjustment. *Child Development, 69*(1), 124–139. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06138.x>
- Demuth, C. (2018). Generalization from Single Cases and the Concept of Double Dialogicality. *Integrative Psychological and Behavioral Science, 52*(1), 77–93. <https://doi.org/10.1007/s12124-017-9399-1>
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental Emotion Socialization. *Psychological Inquiry, 9*(4), 241-273. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0904_1
- Eisenberg, N., Valiente, C., Morris, A. S., Fabes, R. A., Cumberland, A., Reiser, M., Gershoff, E. T., Shepard, S. A. & Losoya, S. (2003). Longitudinal Relations among Parental Emotional Expressivity, Children's Regulation, and Quality of Socioemotional Functioning. *Developmental Psychology, 39*(1), 3–19. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.39.1.3>
- Friedlmeier, W., Corapci, F., & Cole, P. M. (2011). Emotion socialization in cross-cultural perspective. *Social and Personality Psychology Compass, 5*(7), 410–427. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2011.00362.x>
- Gerhardt, M., Feng, X., Wu, Q., Hooper, E. G., Ku, S., & Chan, M. H. (2019). A naturalistic study of parental emotion socialization: Unique contributions of fathers. *Journal of Family Psychology, 34*(2), 204–214. <https://doi.org/10.1037/fam0000602>
- Gillham, B. (2005). *Research Interviewing: The range of techniques* (pp. 102-106) Open University Press.
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology, 2*(3), 271–299. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271>

- Gross, J. J. (2010). The future's so bright, i gotta wear shades. *Emotion Review*, 2(3), 212–216. <https://doi.org/10.1177/1754073910361982>
- Gross, J. J. (2015a). Emotion Regulation: Conceptual and Empirical Foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation* (2. ed, pp. 3–22). The Guilford Press.
- Gross, J. J. (2015b). Emotion Regulation: Current Status and Future Prospects. *Psychological Inquiry*, 26(1), 1–26. <https://doi.org/10.1080/1047840X.2014.940781>
- John, O. P., & Gross, J. J. (2004). Healthy and unhealthy emotion regulation: Personality processes, individual differences, and life span development. *Journal of Personality*, 72(6), 1301–1333. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2004.00298.x>
- Karnilowicz, H. R., Waters, S. F., & Mendes, W. B. (2019). Not in front of the kids: Effects of parental suppression on socialization behaviors during cooperative parent–child interactions. *Emotion*, 19(7), 1183–1191. <https://doi.org/10.1037/emo0000527>
- Koole, S. (2009). The psychology of emotion regulation: An integrative review. *Cognition and Emotion*, 23(1), 4–41. <https://doi.org/10.1080/02699930802619031>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2008). *Interview: Introduktion til et håndværk* (2. ed.). Hans Rietzels Forlag.
- Langdridge, D. (2007). *Phenomenological Psychology: Theory, Research and Method* (pp. 41-53) Pearson Education.
- Lewis, M. (2008). The Emergence of Human Emotions. In M. Lewis, J. M. Haviland-Jones, & L. F. Barrett (Eds.), *Handbook of Emotions* (3. ed, pp. 304–319). The Guilford Press.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 264.

<https://doi.org/10.1037//0033-295x.98.2.224>

- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development, 16*(2), 361–388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>
- Møller, S. B. (2018). *Kort og godt om vrede*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Nesse, R. M. (1990). Evolutionary explanations of emotions. *Human Nature, 1*(3), 261–289. <https://doi.org/10.1007/BF02733986>
- Niedenthal, P. M., & Ric, F. (2017). *Psychology of Emotion* (3. ed., pp. 172-197) Routledge.
- Nielsen, T. (2013). *Vrede*. Aarhus Universitetsforlag.
- Parke, R. D. (1994). Progress, Paradigms, and Unresolved Problems: A Commentary on Recent Advances in Our Understanding of Children's Emotions. *Merrill-Palmer Quarterly, 40*(1), 157–169. <https://doi.org/130.225.198.218>
- Sperling, J., & Repetti, R. L. (2018). Understanding Emotion Socialization Through Naturalistic Observations of Parent – Child Interactions. *Family Relations, 67*(July), 325–338. <https://doi.org/10.1111/fare.12314>
- Sørensen, A. D. (2016). Sårbarhedens overvindelse og styrkens fascination: Den psykologiske og psykoterapeutiske resiliensforståelses idehistorie. *Slagmark, 73*, 45–65.
- Tan, L., & Smith, C. L. (2019). Intergenerational transmission of maternal emotion regulation to child emotion regulation: Moderated mediation of maternal positive and negative emotions. *Emotion, 19*(7), 1284–1291. <https://doi.org/10.1037/emo0000523>
- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2010a). Interviewet: Samtalen som forskningsmetode. In S. Brinkmann & L. Tanggaard (Eds.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (pp. 29–54). Hans Rietzels Forlag.

- Tanggaard, L., & Brinkmann, S. (2010b). Kvalitet i kvalitative studier. In S. Brinkmann & L. Tanggaard (Eds.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (pp. 489–500). Hans Reitzels Forlag.
- Thomassin, K., & Seddon, J. A. (2019). Implicit Attitudes About Gender and Emotion Are Associated With Mothers' but Not Fathers' Emotion Socialization. *Canadian Journal of Behavioural Science, 51*(4), 254–260.
<https://doi.org/10.1037/cbs0000142>
- Winkielman, P., & Berridge, K. C. (2004). Unconscious Emotion. *Current Directions in Psychological Science, 13*(3), 120–123.
<https://doi.org/10.1111/j.1755-2567.1965.tb00577.x>
- Workman, L., & Reader, W. (2014). *Evolutionary Psychology* (3. ed., pp. 329-357). Cambridge University Press
- Zeman, J., Perry-Parrish, C., & Cassano, M. (2010). Parent-Child Discussions of Anger and Sadness: The Importance of Parent of Child Gender During Middle Childhood. In A. K. Root & S. Denham (Eds.), *The role of gender in the socialization of emotion: Key concepts and critical issues. New Directions for Child and Adolescent Development, 128* (pp. 1–42). Jossey-Bass.